

curier

economic legislativ

autoconducere

Atribuțiile organelor de conducere colectivă în domeniul financiar-contabil

Atît art. 13 și art. 29 din legea organică a unităților socialiste de stat (Legea nr. 5/1978), cît și unele prevederi cuprinse în alte acte normative conferă unităților economice de stat un ansamblu complex și coerent de atribuții cu caracter financiar-contabil.

O parte din aceste atribuții sînt exercitate de organele de conducere colectivă a unităților potrivit precizărilor și delimitărilor prevăzute în art. 35, art. 37, art. 46, art. 48 și art. 62 din Legea nr. 5/1978. În alte acte normative aceste atribuții sînt conferite „organelor de conducere colectivă” în baza unei formulări generale, fără să existe o delimitare între aria de competență a consiliului oamenilor muncii, a biroului său executiv sau al adunării generale. În aceste cazuri, delimitarea o vom face avînd în vedere faptul că adunarea generală are în competență sa problemele majore și vitale ale unității, consiliul oamenilor muncii desfășoară în mod preponderent o activitate de orientare, direcționare și control, iar biroul executiv are în sarcina sa conducerea operativă a unității. În raport de natura și caracterul atribuției stabilită de lege, ea va intra în aria de competență a organului colectiv potrivit criteriului menționat mai sus.

1. Atribuțiile adunării generale a oamenilor muncii Legea nr. 5/1978 conferă, în art. 62, următoarele atribuții în domeniul financiar-contabil :

— dezbate și adoptă bugetul de venituri și cheltuieli precum și programele de măsuri pentru reducerea cheltuielilor materiale (lit. a). Se va urmări ca bugetul de venituri și cheltuieli să fie elaborat în conformitate cu prevederile art. 6 din Legea nr. 29/1978 ;

— dezbate și aprobă planul de venituri și cheltuieli pentru fondul destinat acțiunilor sociale (lit. d) ;

— repartizează fondul de participare la beneficii pe destinații legale (lit. i). În conformitate cu prevederile art. 54 din Legea nr. 57/1974 (modificată) acest fond se repartizează cel puțin 85% pentru întregul personal muncitor al unității, maximum 5% pentru stimularea mai accentuată, cel mult 5% pentru acoperirea costului excursiilor colective și pînă la 5% pentru completarea fondului pentru acțiuni sociale ;

— aprobă darea de seamă anuală pe bază de bilanț, asupra activității unității și a consiliului oamenilor muncii precum și modul de utilizare a beneficiilor în condițiile și după criteriile prevăzute în lege (lit. k).

● Potrivit prevederilor Legii nr. 8/1972 adunarea generală a oamenilor muncii exercită următoarele atribuții :

— dezbate și adoptă prevederile proiectului planului cincinal, deci inclusiv indicatorii cu caracter financiar (art. 16) ;

— dezbate și adoptă în cursul trimestrului III al anului premergător anului de plan, prevederile planului anual (inclusiv indicatorii financiari) potrivit prevederilor art. 21 alin. 2.

● Legea finanțelor (nr. 9/1972), stabilind în art. 9, într-o formulare generală, răspunderea colectivelor de oameni ai muncii din fiecare unitate socialistă, pentru buna gospodărire a mijloacelor materiale și bănești, pentru obținerea unor rezultate economice financiare superioare, pentru reducerea continuă a cheltuielilor materiale, conferă implicit adunărilor lor generale sarcini în vederea obținerii acestor rezultate.

De asemenea, Legea nr. 9/1972, conferă adunării generale următoarele atribuții :

— adoptarea bugetului de venituri și cheltuieli care stabilește și măsurile necesare pentru realizarea acestuia (art. 37) ;

— dezbate măsurile stabilite de consiliul de supraveghere economico-financiară, instituit potrivit prevederilor art. 69 din același act normativ și trebuie să asigure mobilizarea întregului colectiv de muncă la îmbunătățirea activității, la buna gospodărire a mijloacelor materiale și financiare și la îndeplinirea la timp și în condiții corespunzătoare a tuturor sarcinilor ce revin unității (art. 70 alin. 2) ;

— analizează activitatea economico-financiară pe bază de bilanț și adoptă sarcinile și obiectivele pentru perioada următoare precum și măsurile necesare în vederea realizării lor (art. 249 alin. 2).

● În conformitate cu art. 16 din Decretul Consiliului de Stat nr. 429/1978, privind prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete, organele de conducere colectivă din întreprinderi și centrale sînt obligate să analizeze periodic modul de realizare a planului privind valoarea producției nete și prelevarea pentru societate prevăzută în bugetul de venituri și cheltuieli și să stabilească măsuri pentru îndeplinirea și depășirea acestora. Desigur că adunarea generală a oamenilor muncii nu poate fi exclusă de la îndeplinirea acestei sarcini atît datorită rolului ce-l deține în unitate cît și datorită scopului pentru care are loc prelevarea din valoarea producției nete.

● În conformitate cu prevederile art. 21 din Legea nr. 9/1971, privind cantinele-restaurant pentru personalul muncitor, adunarea generală a oamenilor muncii poate alocă din beneficiile rămase la dispoziția unităților economice pentru premii și investiții, o sumă destinată dezvoltării cantinei-restaurant.

● Potrivit prevederilor art. 6 alin. 3 din Decretul nr. 72/1978, adunarea generală a oamenilor muncii din întreprinderea industrială de stat aprobă contractul-cadru de cooperare în producție cu cooperativa meșteșugărească. În adoptarea acestei hotărîri adunarea generală va avea în vedere ca activitatea de cooperare să se refere la categoriile de produse și lucrări prevăzute în art. 4 din decretul citat, iar încheierea contractului-cadru să se facă, de regulă, cu cooperative meșteșugărești din aceeași localitate sau județ, în funcție de natura activității și necesitățile întreprinderilor industriale de stat.

2. Atribuțiile consiliului oamenilor muncii din întreprinderi. În conformitate cu prevederile art. 35 din Legea nr. 5/1978, consiliul oamenilor muncii din întreprindere are următoarele atribuții :

- elaborează bugetul de venituri și cheltuieli (lit. d). Potrivit art. 252 lit. a din Legea nr. 9/1972, conducătorul compartimentului financiar-contabil asigură întocmirea bugetului de venituri și cheltuieli; în funcție de specificul activității, în bugetul de venituri și cheltuieli se vor cuprinde: veniturile, cheltuielile, rezultatele financiare privind producția, prestările de servicii, circulația mărfurilor și alte activități de bază sau auxiliare; încasările din activitatea de comerț exterior, fondurile proprii prevăzute la art. 6 din Legea nr. 5/1978, creditele bancare, vărsămintele la bugetul de stat, alte venituri, resurse și cheltuieli (a se vedea art. 13 lit. b din actul normativ citat mai sus și art. 36 alin. 1 lit. a din Legea nr. 9/1972). Bugetul de venituri și cheltuieli se elaborează în strinsă legătură cu indicatorii de plan economici;

- aprobă bilanțul contabil (lit. d). Acesta se întocmește sub îndrumarea permanentă a conducătorului compartimentului financiar-contabil, care răspunde — potrivit art. 9 din H.C.M. nr. 1885/1970 — de întocmirea sa la timp și în conformitate cu dispozițiile legale (la unitățile economice conform Normelor metodologice aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor nr. 595/1970);

- analizează evoluția acumulărilor bănești și rentabilitatea, structura cheltuielilor și a stocurilor de valori materiale și ia măsuri pentru utilizarea cu maximum de eficiență a fondurilor de producție (lit. d);

- asigură constituirea și folosirea fondului pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social (lit. m);

- aprobă constituirea și utilizarea fondului pentru acțiuni sociale (lit. n);

- analizează modul în care s-au îndeplinit indicatorii economico-financiar pe întreprindere și prezintă adunării generale raportul său cu privire la aceasta (lit. s);

- stabilește măsuri pentru realizarea indicatorilor economico-financiar pe întreprindere (lit. s);

- ia măsuri pentru creșterea continuă a eficienței economice a întregii activități a întreprinderii (art. 10 lit. a din Regulamentul de funcționare a consiliilor oamenilor muncii în întreprinderile din industrie, construcții și transporturi);

- propune adunării generale a oamenilor muncii repartizarea fondului de participare la beneficii pe destinații (art. 10 lit. b din Regulament);

- prezintă adunării generale a oamenilor muncii analiza periodică a realizării bugetului de venituri și cheltuieli, a beneficiului, a indicatorilor și normativelor de eficiență, a modului de gospodărire a valorilor materiale și bănești, precum și măsurile organizatorice și tehnice necesare îndeplinirii sarcinilor de plan (art. 10 lit. c din Regulament).

● Legea nr. 9/1972 în art. 248 cuprinde unele prevederi care se corelează și sînt concordante cu cele ale art. 35 din Legea nr. 5/1978, conferind deci consiliului oamenilor muncii următoarele atribuții :

- elaborarea bugetului de venituri și cheltuieli și asigurarea îndeplinirii acestuia;

- luarea de măsuri pentru realizarea integrală a beneficiilor și a celorlalte acumulări bănești planificate, a resurselor pentru finanțarea investițiilor;

- adoptarea de măsuri pentru îndeplinirea la timp și în proporțiile stabilite prin plan a obligațiilor privind restituirea către societate a sumelor primite pentru investiții și mijloace circulante, precum și a obligațiilor privind vărsămintele la bugetul statului;

- constituirea și utilizarea legală și eficientă a fondurilor;

- menținerea permanentă a capacității de plată;

- asigurarea reducerii permanente a cheltuielilor de producție și îndeosebi a celor materiale;

- întărirea continuă a autogestiei economico-financiare.

3. Atribuțiile biroului executiv al consiliului oamenilor muncii din întreprindere. În conformitate cu prevederile art. 37 din Legea nr. 5/1978, biroul executiv are următoarele atribuții și sarcini în domeniul financiar-contabil :

- în unitățile comerciale și în cele care prestează servicii pentru populație, analizează realizarea planului de încasări în numerar și adoptă măsuri în acest scop (lit. 1);

- analizează modul cum se realizează gestionarea bunurilor materiale (lit. m). Este cunoscut că potrivit art. 3 din Legea nr. 5/1970, cadrele de conducere din unitățile socialiste (director, conducător de unitate componentă, director general, directorii adjuncți (sau contabilii șefi, conducătorii de compartimente etc.) sînt obligate să asigure gospodărirea economicoasă a mijloacelor materiale și bănești. Biroul executiv este abilitat de a analiza modul în care cadrele de conducere au organizat activitatea de gestionare;

- ia măsuri pentru asigurarea integrității patrimoniului unității (lit. m). Această atribuție este generală, constituind o îndatorire fundamentală a tuturor oamenilor muncii (art. 20, alin. 2, lit. a din Codul muncii), astfel încît a fost firesc ca legea să confere și organului colectiv de conducere operativă o asemenea competență și obligație;

- stabilește măsuri în limita competențelor legale, pentru recuperarea pagubelor aduse avutului obștesc (lit. m). Atribuția are caracter de principiu și constituie cadrul legal general în înăuntrul căruia alte norme de drept viitoare vor putea stabili în concret competența acestui organ de conducere colectivă, întrucît în prezent nici o dispoziție normativă nu-i pune la dispoziția sa un instrument juridic în acest scop. După cum este cunoscut, emiterea deciziei de imputare — unicul instrument juridic de drept al muncii prin care se poate proceda la recuperarea pagubelor aduse unității de persoanele încadrate în baza unui contract de muncă — este de competența exclusivă a conducătorului de unitate. Aceasta nu înseamnă însă că biroul executiv este exonerat de răspundere în cazul în care ia cunoștință de existența unor pagube; în astfel de situații este obligat a hotărî ca directorul să emită decizia de imputare, în condițiile Codului muncii;

- aprobă volumul total al cheltuielilor ce se pot face pe seama costurilor de producție pentru acțiuni de publicitate și reclamă (lit. n). Este util și recomandabil ca evidențierea acestor cheltuieli să se facă pe fiecare produs în parte (dacă este posibil) spre a se elimina cheltuirea unor fonduri fără eficiența scontată;

- aprobă scăderea din gestiune a lipsurilor de valori materiale constatate la inventariere peste normele legale și trecerea acestora pe costurile de producție, cînd lipsurile nu se datoresc culpei unei persoane fizice, în condițiile prevăzute de dispozițiile legale (lit. n). În prezent dispozițiile legale care reglementează scăderea din gestiune și trecerea pe costurile de producție a lipsurilor peste normele legale care nu se datoresc vinei cuiva, sînt cuprinse în art. 12, alin. 2, lit. b din H.C.M. nr. 1885/1970, potrivit cărora competența de a aproba o asemenea operațiune aparține conducătorului întreprinderii dacă suma nu depășește 500 lei. Întrucît dispozițiile legale citate nu sînt în concordanță și reglementează aceeași materie, trebuie admis că prin art. 37 lit. n din Legea nr. 5/1978 s-a abrogat implicit și parțial art. 12, alin. 2, lit. b din H.C.M. nr. 1885/1970 și deci pe viitor — la nivelul unității păgubite — competența de a aproba pentru fiecare gestiune și fiecare inventariere scăderea din gestiune a lipsurilor peste normele legale în valoare de pînă la 500 lei și care nu se datoresc vinei cuiva, nu mai aparține conducătorului, ci biroului executiv;

- aprobă scăderea din gestiune și trecerea pe costuri a altor pagube care nu se datoresc vinei cuiva, în condițiile prevăzute de dispozițiile legale (lit. n). În mod asemănător celor arătate mai sus, prin prevederea cuprinsă în art. 35 lit. n din Legea nr. 5/1978 s-au înlocuit prevederile cuprinse în art. 14, alin. 1, lit. b și lit. d din H.C.M. nr. 1885/1970, absorbîndu-se din competența conducătorului de unitate dreptul de a scădea din gestiune cheltuielile efectuate pentru executarea lucrărilor geologice, care prin natura lor nu se materializează în fonduri fixe, după obținerea avizelor prevăzute pentru abandonarea acestora precum și creanțele reprezentînd despăgubiri pentru care organele de jurisdicție sau de arbitraj au pronunțat hotărîri definitive de respingere a cererilor de despăgubiri, numai după ce conducătorul compartimentului financiar-contabil, împreună cu șeful compartimentului juridic, a analizat și-

tuția și a ajuns la concluzia că nu se poate stabili vina vreunei persoane. De asemenea, creanțele nerealizate în cadrul termenului de prescripție, în caz că nu se datorează vinei personalului și nu depășesc valoarea de 500 lei se trec la pierderi cu aprobarea biroului executiv al c.o.m. în baza art. 35 lit. n din Legea nr. 5/1978, și nu cu aprobarea conducătorului unității păgubite, cum prevede art. 14 lit. d din final din H.C.M. nr. 1885/1970. Din cele de mai sus se desprinde concluzia că prin prevederea cuprinsă în art. 35 lit. n, Legea nr. 5/1978 a înlocuit competența organului unipersonal cu a organului colegial pentru pagubele aduse unității, în limitele valorice stabilite de alte dispoziții legale;

— stabilește cu acordul beneficiarului, prețuri și tarife la produsele și serviciile din competența întreprinderii, precum și adaosuri sau bonificații potrivit reglementărilor legale (lit. o). Această prevedere este în concordanță cu dispozițiile art. 111 din Legea nr. 19/1971, cu privire la regulimul prețurilor și tarifelor. Biroul executiv stabilește prețuri și tarife pentru produsele și serviciile date în competența întreprinderii de către organele și unitățile ierarhic superioare, pe baza acordului cu beneficiarii. Se exceptează prețurile produselor importate, care se stabilesc prin transformarea în lei a prețurilor externe, conform dispozițiilor legale. La baza oricărei categorii de prețuri stînd costurile, biroul executiv trebuie să acționeze în vederea stabilirii lor cu exactitate și să elimine din calcul cheltuielile determinate de rebuturi, amenzi, penalizări și alte cheltuieli neproductive (cu excepția prevăzută de art. 5 alin. penultim din Legea nr. 19/1971). Deși prevederea cuprinsă în art. 37 lit. o din Legea nr. 5/1978, nu face nici o referire la posibilitatea biroului executiv de a modifica prețurile și tarifele date în competența sa, totuși această operațiune este subînțeleasă, dat fiind că art. 112 din Legea nr. 19/1971 îi conferă o asemenea atribuție, exceptînd prețurile și tarifele prevăzute în art. 95 lit. f și g, din Legea nr. 19/1971 pe baza acordului cu beneficiarii și potrivit normelor Comitetului de Stat pentru Prețuri. De asemenea, poate corecta pe cele pe care le-a stabilit în mod eronat.

● Regulamentul de funcționare a consiliilor oamenilor muncii ale întreprinderilor din industrie, construcții și transporturi, în art. 33 fixează în competența biroului executiv și următoarele atribuții:

— întocmește și supune dezbaterii c.o.m. bugetul de venituri și cheltuieli precum și bilanțul contabil (lit. a);

— întocmește și prezintă spre analiză evoluția acumulărilor bănești și rentabilitatea, structura cheltuielilor bănești și rentabilitatea, structura cheltuielilor și a stocurilor de valori materiale și propune măsuri pentru utilizarea cu maximum de eficiență a fondurilor de producție (lit. a);

— ia măsuri și răspunde de executarea bugetului de venituri și cheltuieli, de realizarea integrală a sarcinilor aprobate, de efectuarea la termen și în cuantum stabilat a vărsămintelor convenite bugetului de stat și organului ierarhic superior, de constituirea și utilizarea legală a fondurilor și de respectarea întocmai a disciplinei financiare (lit. b);

— ia măsuri și asigură crearea resurselor financiare pentru acoperirea costurilor de producție și de circulație, desfășurarea normală a activității economice, constituirea fondurilor proprii, rambursarea creditelor bancare, precum și menținerea echilibrului între venituri și cheltuieli (lit. c);

— stabilește nivelul valoric maxim al stocurilor și alte elemente ale mijloacelor circulante, cu respectarea nivelurilor orientative aprobate de centrală sau de organul în a cărei subordonare se află (lit. d);

— urmărește situația stocurilor de valori materiale și ia măsuri și răspunde de încadrarea în nivelul maxim stabilit (lit. d);

— efectuează analize și prezintă c.o.m. propuneri privind repartizarea fondului de participare la beneficii, pe destinații, în vederea aprobării de către adunarea generală a oamenilor muncii (lit. e).

● Legea nr. 5/1970, prin art. 1 stabilește răspunderea organelor de conducere ale unităților pentru realizarea acumulărilor bănești planificate și respectarea disciplinei de

plan și financiară. Întrucît această atribuție îmbracă forma unei activități operative, ea intră în sfera de competență a biroului executiv.

● Art. 248 din Legea nr. 9/1972 stabilește obligațiile ce revin întreprinderilor în domeniul financiar-contabil. Deoarece aceste atribuții se exercită de persoana juridică prin organele sale și întrucît unele din ele, deși au caracter operativ, nu pot fi exercitate de conducător, ci de un organ colectiv, vom conchide că următoarele operații intră în competența biroului executiv al consiliului oamenilor muncii;

— folosirea cu eficiență maximă, în condițiile legii și în concordanță cu prevederile planului a resurselor materiale și a forței de muncă, a fondurilor de producție și de investiții;

— organizarea evidenței contabile și exercitarea unui control financiar riguros pentru întărirea răspunderii, a ordinii disciplinei în gospodărirea mijloacelor materiale și bănești.

● În conformitate cu Normele metodologice privind desfășurarea activității de control financiar preventiv nr. 8/1974 emise de Curtea Superioară de Control Financiar, organul de conducere colectivă din unitate — adică biroul executiv al c.o.m. — are următoarele atribuții:

— dezbate activitatea de control financiar preventiv, avînd în vedere, în principal, în ce măsură această modalitate de control a constituit un instrument al conducerii în luarea deciziilor (pct. 16);

— analizează cazurile concrete de refuz al vizei de control financiar preventiv al documentelor, modul de soluționare a acestora, cauzele și consecințele economico-financiare, precum și măsurile luate pentru prevenirea lor (pct. 16);

— stabilește măsuri concrete pentru îmbunătățirea organizării și exercitării controlului financiar preventiv cit și pentru tragerea la răspundere a celor ce au încălcat legea (pct. 16 alin. final). Datele privind activitatea de control financiar preventiv vor fi puse la dispoziție biroului executiv de conducătorul compartimentului financiar-contabil (contabilul șef);

— este consultat și-și dă avizul cu privire la acordarea dreptului de exercitare a controlului financiar preventiv persoanelor reabilite, care au suferit condamnări pentru infracțiunile prevăzute în anexa care însoțește citatele Norme metodologice (pct. 4). Ne aflăm în prezența unui aviz conform care nu poate fi nesocotit de către conducător.

4. Atribuțiile consiliului oamenilor muncii al centralei. Potrivit art. 46 din Legea nr. 5/1978, c.o.m. la centrale are următoarele atribuții în domeniul financiar-contabil:

— aprobă defalcarea indicatorilor de plan pe întreprinderile subordonate și unitățile componente și stabilește măsurile necesare pentru realizarea lor (lit. a). Defalcarea planului pe întreprinderi și unități componente include și repartizarea indicatorilor financiari;

— aprobă bugetele de venituri și cheltuieli pe centrală și le prezintă spre adoptare adunării generale a oamenilor muncii (lit. h);

— dezbate periodic activitatea economico-financiară și stabilește măsuri de îmbunătățirea acesteia (lit. f). În acest scop, va asigura folosirea cu maximum de randament a fondurilor materiale și bănești, realizarea integrală a sarcinilor de beneficii și încadrarea în indicatorii și normativele de eficiență (art. 10 lit. b din Regulamentul de funcționare a consiliilor oamenilor muncii ale centralelor industriale de construcții și transporturi);

— aprobă situația economico-financiară a întreprinderilor subordonate (lit. f). Deși legea utilizează termenul de aprobare, este de la sine înțeles că operațiunea respectivă nu reprezintă o simplă ratificare sau achiesare a situației prezentate, ci are semnificația unei dezbateri aprofundate și adoptarea măsurilor necesare;

— aprobă cotele de participare a întreprinderilor subordonate pentru acoperirea cheltuielilor centralei (lit. f);

— aprobă volumul total al cheltuielilor ce se pot face pe seama costurilor de producție pentru acțiunile de publicitate și reclamă (lit. f);

— stabilește unitățile componente care urmează să aibă

subcont la bancă în funcție de condițiile specifice de desfășurare a activității acestora (lit. f);

— asigură constituirea și folosirea fondului pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social (lit. m). Acest fond se constituie în limita cheltuielilor anuale pentru aceste obiective prevăzute în planul național unic și bugetul de venituri și cheltuieli și a ratelor scadente din creditele bancare primite în completare, inclusiv dobânda acestora; repartizări cu această destinație se fac numai pentru partea rămasă neacoperită din amortizarea fondurilor fixe și din alte venituri (art. 11 alin. 1 lit. d din Legea nr. 29/1978);

— stabilește modul de constituire și utilizare a fondului pentru acțiuni sociale (lit. n). Fondul pentru acțiuni sociale se planifică pe baza cheltuielilor ce urmează a fi efectuate în acest scop, stabilite de acord cu comitetul sindicatului și se alimentează din beneficiile realizate de unitate (vezi art. 11, alin. 1, lit. e din Legea nr. 29/1978).

● Legile nr. 5/1970 și nr. 9/1972, prevăd, de asemenea, o serie de atribuții în sarcina unităților socialiste și a organelor de conducere colectivă. Respectivul prevederi sînt în concordanță și se corelează cu dispozițiile Legii nr. 5/1978, astfel încît nu le menționăm, ele aflîndu-l corespondent în textul art. 46 din citata lege.

5. Atribuțiile biroului executiv al consiliului oamenilor muncii din centrale. În conformitate cu prevederile art. 48 din Legea nr. 5/1978 biroului executiv al c.o.m. din centrale i s-au conferit următoarele atribuții în domeniul financiar-contabil:

— aprobă, în cazul propunerilor de invenții și inovații, potrivit legii, angajările de cheltuieli pentru proiectare, construire a prototipurilor și experimentare (lit. j). Aceste cheltuieli se efectuează din fondul de invenții și inovații constituit potrivit prevederilor art. 9 din Legea nr. 62/1974 și art. 11 alin. 2 lit. g din Legea nr. 29/1978;

— aprobă funcțiile care au dreptul la decontarea cheltuielilor de transport în localitățile de reședință (lit. k). În conformitate cu Instrucțiunile nr. 1515/1975, ale Ministerului Finanțelor, Băncii Naționale a R.S.R. și a altor bănci specializate Anexa A, Grupa B Poziția 08, cheltuielile de transport în interiorul localității de reședință se referă la mijloacele de transport în comun, inclusiv abonamentele folosite în acest scop, precum și transportul cu taxime-trele;

— aprobă scăderea din gestiune a lipsurilor de valori materiale constatate la inventariere, peste normele legale și trecerea acestora pe costuri de producție, în cazurile cînd lipsurile nu se datoresc culpei unei persoane, în condițiile prevăzute de dispozițiile legale (lit. m) Această prevedere legală modifică implicit dispoziția cuprinsă în art. 12 lit. b din H.C.M. nr. 1885/1970, astfel încît aprobarea scăderii din gestiune a lipsurilor în valoare de pînă la 5000 lei pentru fiecare gestiune și fiecare inventariere devine de competența biroului executiv al c.o.m. din centrală, și nu a conducătorului centralei, cum prevedea H.C.M. nr. 1885/1970;

— aprobă scăderea din gestiune și trecerea pe costuri și a altor pagube care nu se datoresc vinei cuiva, în condițiile prevăzute de dispozițiile legale (lit. m). Prin această prevedere se modifică implicit art. 14 alin. 1 lit. b din H.C.M. nr. 1885/1970 în sensul că cheltuielile efectuate la nivel de centrală pentru executarea lucrărilor geologice, care prin natura lor nu se materializează în fonduri fixe, se scad din contabilitate pe baza aprobării biroului executiv, și nu a directorului general al centralei, după obținerea avizelor necesare. De asemenea, art. 48 lit. m din Legea nr. 5/1978 modifică și prevederea cuprinsă în art. 14, alin. 1, lit. d din H.C.M. nr. 1885/1970 și prin consecință biroul executiv, și nu directorul general, poate aproba scăderea din contabilitate și trecerea la pierderi a creanțelor reprezentînd despăgubiri pentru care organele de jurisdicție sau de arbitraj au pronunțat hotărîri definitive de respingere a cererilor de despăgubiri, numai după ce conducătorul compartimentului financiar-contabil împreună cu șeful compartimentului juridic, au analizat situația și au ajuns la concluzia că nu se poate reține culpa vreunei persoane în-

cadrate în muncă. Tot astfel, creanțele nerealizate înăuntrul termenului de prescripție în caz că nu se datorează vinei personalului se trec la pierderi, cu aprobarea biroului executiv al centralei în modul următor:

— pentru pagubele proprii ale centralei dacă valoarea nu depășește 500 lei;

— pentru pagubele suferite de întreprinderile subordonate indiferent de valoare (a se vedea în acest sens prevederea art. 14, lit. d, alin. final din H.C.M. nr. 1885/1970 coroborat și modificat prin art. 48 lit. n din Legea nr. 5/1970). De asemenea, pagubele provocate de calamități sau alte cauze (incendii, surpări de mină etc.), suferite de întreprinderile subordonate, ale căror efecte nu au putut fi prevenite și înlăturate, se înregistrează după o temeinică cercetare din partea organelor de control financiar intern și a altor organe imputernicite, la contul „beneficii și pierderi“ ale perioadelor raportate sau afectează fondul statutar dacă pagubele privesc fondurile fixe, cu aprobarea biroului executiv al centralei, și nu a conducătorului acesteia, cum prevedea H.C.M. nr. 1885/1970 în art. 14, lit. e, alin. 1;

— aprobă prețuri și tarife la produsele sau serviciile lăsate în competența centralei precum și adaosuri sau bonificații, cu acordul beneficiarului (lit. n). În conformitate cu art. 109 din Legea nr. 19/1971, organele de conducere colectivă — în cazul de față biroul executiv al c.o.m. ale centralelor, celorlalte unități cu statut de centrală, stabilesc prețuri și tarife, potrivit delegării făcute de organele care le coordonează. Poate, de asemenea, modifica prețurile și tarifele din competența lor — cu excepția celor prevăzute în art. 95 lit. f și g din Legea nr. 19/1971 — pe baza acordului cu beneficiarii și potrivit Normelor Comitetului de Stat pentru Prețuri. Biroul executiv poate corecta prețurile și tarifele pe care le-a stabilit în mod eronat;

— ia măsuri pentru asigurarea prețurilor legal aprobate la produsele noi, înainte de lansarea lor în fabricație, cu excepțiile prevăzute de lege (lit. n). În conformitate cu prevederile art. 21 lit. d din Legea nr. 71/1969 (modificată), prețurile și tarifele în vigoare trebuie de regulă, să fie cuprinse în contractul economic, adică să existe la data contractării; prin excepție, prețurile și tarifele se pot stabili, în condițiile legii și la o dată ulterioară încheierii contractului, urmînd ca prima livrare sau prestare să se facă pe baza prețului sau tarifului aprobat;

— aprobă transferul de fonduri fixe la alte centrale sau întreprinderi din cadrul aceleiași organ central, căruia îi este subordonată centrala, în limita competențelor stabilite de către acesta (lit. 1). Celelalte condiții prevăzute în Decretul nr. 409/1955 vor trebui respectate, în sensul că transmiterea se face fără plată și cu acceptarea organului tutelar al unității la care urmează a se transmite bunul respectiv.

● Regulamentul de funcționare a consiliilor oamenilor muncii ale centralelor industriale, de construcții și transporturi, prin art. 28, conferă biroului executiv — în afara atribuțiilor stabilite de art. 48 din Legea nr. 5/1978 — și următoarele:

— asigură elaborarea proiectului bugetului de venituri și cheltuieli pentru întreaga activitate a centralei, urmărînd mobilizarea tuturor rezervelor de care dispune și încadrarea în nivelurile orientative și normative primite de la organul ierarhic superior (lit. a);

— inițiază efectuarea de studii și analize cu privire la eficiența fondurilor de producție, evoluția acumulărilor bănești, structura cheltuielilor materiale, a stocurilor de valori materiale și a altor indicatori financiari (lit. b);

— ia măsuri și asigură crearea resurselor financiare pentru acoperirea costurilor de producție și de circulație, desfășurarea normală a activității economice, constituirea fondurilor proprii, rambursarea creditelor bancare, precum și menținerea echilibrului între venituri și cheltuieli pe ansamblu și pe fiecare unitate subordonată (lit. c);

— asigură elaborarea proiectelor planurilor de credite și de casă și repartizarea plafoanelor aprobate pe unitățile în subordine (lit. d);

— stabilește, potrivit legii, cotele de prelevare din valoarea producției nete pe unitățile subordonate (lit. e). În îndeplinirea acestei atribuții biroul executiv va trebui să

respecte prevederile Decretului Consiliului de Stat nr. 429/1978;

— asigură și răspunde de îndeplinirea bugetului de venituri și cheltuieli pe ansamblul centralei, întreprinderi subordonate și unități componente; ia măsuri pentru realizarea acumulărilor bănești și a obligațiilor financiare față de stat, creșterea rentabilității și folosirea eficientă a mijloacelor materiale și bănești, asigură respectarea disciplinei financiare în unitățile din subordine (lit. f);

— stabilește pe unitățile centralei, pe baza consumurilor specifice ale fiecărui produs, nivelul valoric maxim al stocurilor de materii prime, materiale, mărfuri și alte elemente ale mijloacelor circulante, cu respectarea nivelurilor orientative stabilite pe centrală (lit. g);

— urmărește situația stocurilor de valori materiale și ia măsuri pentru încadrarea unităților din subordine în nivelul maxim stabilit (lit. g);

— analizează și aprobă, în condițiile legii, eliberarea de către bănci a sumelor reprezentând depășiri necorespunzătoare ale fondului de retribuire planificat trimestrial ca urmare a nerealizării planului valorii producției nete și a celorlalți indicatori de plan, în raport de care se calculează și eliberează fondul de retribuire (lit. h).

● Potrivit prevederilor art. 1 al Decretului Consiliului de Stat nr. 199/1978, organele de conducere colectivă ale întreprinderilor și centralelor industriale (și ale unităților cu statut de centrală) au următoarele obligații:

— să ia măsuri tehnico-organizatorice corespunzătoare pentru îndeplinirea planului valorii producției nete, precum și pentru realizarea ritmică a planului producției fizice și în structura sortimentală stabilită pe baza contractelor economice încheiate;

— să ia măsuri pentru reducerea cheltuielilor materiale, pentru creșterea productivității muncii, precum și pentru utilizarea rațională a forței de muncă și a fondului de retribuire planificat. Îndeplinirea obligațiilor sus-menționate implică o activitate permanentă susținută și responsabilă în toate compartimentele unităților industriale (aprovizionare-desfacere, tehnic-producție, cercetare) sub îndrumarea și controlul organelor de conducere colectivă.

În conformitate cu art. 9 (1) din același act normativ, în cazul ivirii unor depășiri necorespunzătoare a fondului de retribuire, organele de conducere colectivă ale întreprinderilor sunt obligate a analiza cauzele care au condus la această situație și să stabilească măsuri pentru recuperarea rămănelor în urmă. În baza prevederilor cuprinse în art. 9 (2), biroul executiv al centralei poate aproba eliberarea de către bancă a sumelor reprezentând depășiri necorespun-

zătoare în limita a 10% din fondul total de retribuire planificat trimestrial unității respective și cel mult de două ori pe an pentru aceeași unitate.

Încălcarea prevederilor decretului citat atrage răspunderea disciplinară, administrativă, materială, civilă sau penală, după caz, pentru pagubele produse. De această răspundere nu sint apărate nici organele de conducere colectivă (art. 24 din actul normativ).

● Legea nr. 5/1970 în art. 1 stabilește răspunderea și implicit și competența organelor de conducere pentru realizarea acumulărilor bănești planificate și respectarea disciplinei de plan și financiare. Fiind o activitate cu caracter de continuitate și operativitate ea intră în sfera de competență a biroului executiv al c.o.m. din centrală.

● Art. 248 din Legea nr. 9/1972, stabilește obligațiile ce revin centralelor în domeniul financiar-contabil. Din corectarea prevederilor acestui text cu ale art. 48 din Legea nr. 5/1978 — și dată fiind concordanța lor — rezultă că biroul executiv al c.o.m. din centrală exercită următoarele atribuții:

— ia măsuri pentru organizarea evidenței contabile și exercitarea unui control financiar riguros pentru întărirea răspunderii, a ordinii și disciplinei în gospodărirea mijloacelor materiale și bănești.

● Biroul executiv al c.o.m. din centrală — potrivit pct. 4 și pct. 16 din Normele metodologice nr. 4/1974 privind desfășurarea activității de control financiar preventiv, emise de Curtea Superioară de Control Financiar — exercită următoarele atribuții:

— dezbate activitatea de control financiar din centrală;

— analizează cazurile concrete de refuz al vizei de control financiar preventiv, modul de soluționare a acestora și consecințele produse;

— stabilește măsuri concrete pentru îmbunătățirea activității de control financiar preventiv și pentru tragerea la răspundere a celor ce au încălcat legea;

— este consultat și-și dă avizul pentru a se acorda dreptul de a exercita controlul financiar preventiv persoanelor reabilitate după condamnări pentru infracțiunile prevăzute în anexa acestor Norme (vezi amănunte pct. 3 de mai sus). Deși norma citată prevede numai necesitatea consultării biroului executiv, socotim că avizul respectiv este obligatoriu pentru conducătorul unității deoarece acesta este subordonat organului de conducere colectivă din unitate.

dr. C. JORNEȘCU

întrebări și răspunsuri

● **T. SUCUTURDEAN** (Cluj) se interesează de valoarea la care se calculează penalitățile datorate de unitatea de construcții-montaj în cazul nerespectării termenului de predare a lucrărilor contractate.

Penalitățile la care vă referiți se determină prin aplicarea procentului legal de penalitate la valoarea lucrărilor de construcții-montaj. Nu se cuprinde în calcul valoarea utilajelor și materialelor cu destinație specială puse la dispoziție de către unitatea beneficiară.

● **M. RUSU** (Alba) întreabă dacă lipsa prețului legal aprobat poate fi reținută ca un motiv de exonerare de răspundere pentru nelivrarea la termen a produselor contractate în situația în care competența de stabilire a prețului revine chiar unității furnizoare.

Socotim că răspunsul care se impune este, în principiu, negativ. Stabi-

lirea prețului fiind, prin ipoteză, de atributul unității furnizoare, aceasta nu se poate apăra, invocând neîndeplinirea propriilor sale obligații, spre a obține apărarea de răspundere.

În mod excepțional, dacă întârzierea în fixarea prețului se datorează unității beneficiare, ori altor împrejurări care exclud culpa unității furnizoare, se poate pune problema exonerării acesteia de răspundere.

● **M. TUDUCE** (Cluj) solicită unele lămuriri cu privire la condițiile pe care trebuie să le îndeplinească reclamația administrativă pentru a produce efecte suspensive de prescripție.

Din punctul de vedere care vă interesează, arătăm că reclamația trebuie formulată de partea care, potrivit Regulamentului de transport sau convenției internaționale, după caz, are dreptul de a introduce reclamația la calea ferată.

Ca atare, reclamația introdusă de o

altă unitate — care nu a obținut cesiune în acest sens — nu produce efecte suspensive de prescripție.

● **M. ȘERBĂNICĂ** (București) se interesează de condițiile în care comanda urmată de executare ține loc de contract în raporturile dintre unitățile socialiste.

Astfel cum s-a reținut și prin Decizia P.A.S. nr. 3652/1978 (publicată în Revista română de drept nr. 6/1979, pag. 64), contractul economic se încheie în forma simplificată a comenzii urmate de executare, numai în cazul în care executarea are loc imediat și cu respectarea întocmai a clauzelor din comandă. Prin cerința executării imediate se înțelege efectuarea livrării în termenul necesar pentru ambalarea și expedierea produselor.

Considerăm că această soluție corespunde cu cerințele art. 24 alin. ultim din Legea contractelor economice, modificată și completată care prevede necesitatea executării comenzii de îndată.

autogestiuune

Instituirea regimului special de supraveghere economico-financiară a întreprinderilor deficitare

Urmărind constant, în această rubrică modificările aduse regimului juridic al unităților de stat, căutând să ținem la curent cititorii cu implicațiile de cea mai mare actualitate ale acestora, nu putem omite intervenția importantă, plină de consecințe juridice pe care a adus-o în materie noua lege privind modificarea și completarea legii finanțelor.

Pină la apariția acestei reglementări, în legislația noastră problema junei financiare, a activității deficitare pe care ar putea-o desfășura o întreprindere nu se punea în nici un fel.

După cum încetarea funcționării unităților nu era reglementată considerându-se că prin reorganizare se poate interveni oricând în activitatea unei întreprinderi care nu desfășoară o activitate corespunzătoare, tot astfel ideea falimentului sau a organizării unei proceduri speciale pentru situații de dezechilibru financiar nici nu era luată în considerare.

Aceasta era, într-un fel, expresia unei imagini edulcorate, a iluziei că activitatea întreprinderilor trebuie să fie un șir mesfirșit de succese, dar mai ales, era reflexul concepției organizatorice potrivit căreia funcționau întreprinderile, străină ideilor de autogestiuune și autofinanțare.

Introducerea noilor principii de gestiune, perfecționarea continuă a organizării și funcționării întreprinderilor au avut ca efect implicarea în cel mai înalt grad a întregului colectiv al oameților muncii în activitatea unității. Autogestiuunea — concept care prin noua lege este perfect conturat — presupune înlocuirea — cel puțin parțială — a finanțării nerambursabile cu creditarea bancară, potrivit căreia unitățile pot dobîndi de la bănci credite pe care urmează să le restituie din beneficiile obținute.

Astfel se face, conform prevederilor legii, creditarea producției și circulației mărfurilor.

Aplicarea consecventă a acestor idei trebuie să conducă cu necesitate și la problema junei financiare.

Într-un sistem de autogestiuune, intervenția statului care suplimentează fondurile unității deficitare pentru a o ajuta să supraviețuiască nu mai are nici o rațiune. O economie sănătoasă este incompatibilă cu asemenea fenomene.

Iată de ce noua lege a organizat o procedură, un ansamblu gradat de măsuri destinat să ajute întreprinderile aflate în situații deosebite să se refacă economic, cu respectarea strictă a disciplinei financiare, a disciplinei contractuale în general.

Astfel, se prevede că băncile pot acorda unităților economice care au greutăți temporare din cauze obiective credite pentru nevoi temporare cu dobînda curentă, pe perioada necesară înlăturării cauzelor care au determinat nevoile de fonduri, fără însă a depăși 90 de zile. „Nevoile” pentru care se acordă creditele sînt, provin de fapt din realizarea aprovizionării tehnico-materiale necesară executării contractelor economice încheiate, producția în curs de fabricație, producții finite și mărfuri. Aceste destinații, expres prevăzute de lege sînt limitative în sensul că băncile nu ar putea acorda credite și pentru alte nevoi. De altfel, legea are grijă să precizeze în acest sens că creditarea se face „în limitele și în condițiile stabilite de Ministerul Finanțelor și centralele băncilor”.

Pentru situațiile în care, cu toate creditele primite, în anumite perioade unitățile economice nu pot asigura efectuarea plăților scadente din fondurile proprii, din încasări și din creditele curente aprobate, legea prevede că băncile pot acorda credite pentru refacerea capacității de plată, cu dobînda majorată pentru executarea plății în contractele de aprovizionare, de executare de lucrări și de prestări de servicii.

Creditele pentru refacerea capacității de plată sînt supuse unui regim special. Ele se acordă la cererea unităților economice, pe baza analizelor pe care acestea le fac împreună cu organele bancare, și sînt afectate de un termen maxim de 6 luni. Legea permite însă, cu titlu excepțional, stabilirea unui termen maxim de 12 luni, în funcție de măsurile la care se angajează unitatea pentru înlăturarea cauzelor și restabilirea echilibrului dintre încasări și plăți.

Restituirea creditelor primite pentru refacerea capacității de plată are loc pe măsura înlăturării cauzelor care au determinat lipsa echilibrului amintit. Ca termen maxim de restituire sînt menționate „scadențele stabilite cu banca”.

Legea obligă organele de conducere ale centralelor, ministerele, celorlalte organe centrale și comitetelor executive ale consiliilor populare ca, pe durata creditării, să asigure înlăturarea cauzelor care au determinat depășirea nevoilor planificate de fonduri.

Caracterul gradual al procedurii presupune adoptarea unor măsuri speciale în situația în care unitățile se mențin în incapacitate de plată, într-o perioadă de peste 80 de zile. Legea prevede, pentru astfel de cazuri, că băncile finanțatoare vor institui controlul prealabil asupra plăților întreprinderii avînd dreptul de a refuza efectuarea acelor plăți care încalcă normele privind gospodărirea judicioasă a mijloacelor materiale și bănești, disciplina de plan și financiară. Se stabilește de asemenea introducerea unor instrumente de decontare pentru unitatea respectivă, condiționate de existența prealabilă a disponibilităților de plată.

Odată cu aceasta se prevede că băncile, împreună cu organul ierarhic superior al întreprinderii în cauză vor analiza situația economico-financiară a acestora și vor propune sau vor determina luarea unor măsuri economico-financiare menite să ducă la redresarea activității.

Cînd situațiile de acest fel devin obișnuite, adică atunci cînd unitățile își imobilizează în mod frecvent mijloacele circulante și nu sînt în măsură să ramburseze la scadență creditele primite, băncile pot propune analizarea cauzelor, împreună cu conducerea unităților în cauză, ale centralelor, ministerele, celorlalte organe centrale sau locale, și cu sprijinul Consiliului Central Muncitoresc al Activității Economice și Sociale, Curții Superioare de Control Financiar, Comitetului de Stat al Planificării, Ministerului Finanțelor, Ministerului Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodării Fondurilor Fixe, Ministerului Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale.

Rezultatele acestor analize se dezbate în consiliile oameților muncii din unitățile în cauză, stabilindu-se măsuri eficiente pentru îmbunătățirea organizării procesului de aprovizionare, producție și desfacere, reducerea costurilor și îmbunătățirea calității produselor, orientarea producției către produse cu desfacere asigurată, precum și pentru respectarea disciplinei de plan, contractuale și financiare. Pe baza acestei analize și a dezbaterilor ce urmează a se desfășura în consiliul oameților muncii, conducerea ministerului organului central sau local ierarhic superior are obligația să stabilească, în acest sens, cu avizul băncii finanțatoare, măsuri pentru redresarea situației economice a întreprinderii. Legea obligă Ministerul Finanțelor, împreună cu Consiliul Central de Control Muncitoresc și Curtea Superioară de Control Financiar să sprijine și să controleze modul de realizare a măsurilor stabilite.

Se prevede chiar că în situațiile deosebite, organele ierarhic superioare pot să delege dintre cadrele lor de conducere, un împuternicit permanent pe lîngă unitatea economică în cauză, care să asigure și să sprijine direct aplicarea măsurilor de redresare economico-financiară.

În același timp băncile sînt obligate să anunțe principalii furnizori ai unităților economice în cauză despre situația economico-financiară a acestora, urmînd ca livrările de mărfuri, executările de lucrări și prestările de servicii să se efectueze de către furnizori numai pe baza unor instrumente de decontare bancară prin care să se ateste, în prealabil, existența posibilităților de plată.

Măsura cea mai gravă ce se poate lua în această scară constă în instituirea regimului special de supraveghere economico-financiară a activității unității.

Acest regim de excepție — măsură extremă în procedura de redresare a unității — se instituie numai în cazuri excepționale, și anume atunci când, după consumarea tuturor măsurilor expuse mai sus, unitățile economice nu își redresează situația, constatându-se abateri grave de la normele de gospodărire a fondurilor. Regimul special se aplică de asemenea și întreprinderilor care nu-și acoperă cheltuielile din veniturile proprii.

Instituirea regimului se face de către Consiliul de Miniștri, la propunerea Consiliului Central de Control Muncitoresc, Curții Superioare de Control Financiar și Ministerului Finanțelor.

După părerea noastră nu este necesar ca cererea să fie făcută de toți acești trei factori împreună, fiind suficientă sesizarea făcută de oricare dintre ei. Nici un alt organ însă decât cele indicate expres de lege nu este competent să ceară instituirea regimului special.

Principalul aspect al regimului constă în constituirea unui consiliu de supraveghere economico-financiară a activității întreprinderii. Sarcina acestui organ este de a analiza cauzele activității necorespunzătoare a întreprinderii și a stabili măsuri de redresare a activității economico-financiare.

Din consiliu fac parte împuterniciți ai ministerului de resort, ai băncilor, ai Consiliului Central de Control Muncitoresc, ai Ministerului Finanțelor, Comitetului de Stat al Planificării și Ministerului Aprovizionării Tehnico-Materiale și Controlului Gospodăririi Fondurilor Fixe, precum și reprezentanți ai oamenilor muncii din unitatea respectivă. Legea nu prevede că acești reprezentanți sînt aleși potrivit procedurii stabilite pentru consiliul oamenilor muncii, astfel încît dispozițiile respective nu sînt aplicabile.

În afara celor de mai sus, la marile unități industriale, din consiliul de supraveghere fac parte și împuterniciți ai Curții Superioare de Control Financiar.

Componenta consiliului, deci implicît și numărul reprezentanților oamenilor muncii, precum și durata regimului special de supraveghere se aprobă prin hotărîre a Consiliului de Miniștri.

Măsurile stabilite de consiliul de supraveghere se dezbate în adunarea generală a oamenilor muncii, care, precizează legea, trebuie să asigure mobilizarea întregului colectiv de muncă la îmbunătățirea activității de producție, buna gospodărire a mijloacelor materiale și financiare, întărirea ordinii și disciplinei, îndeplinirea la timp și în cele mai bune condiții a tuturor sarcinilor ce revin unității.

Este important de observat că prin constituirea consiliului de supraveghere, organul de autoconducere muncitoresc — consiliul oamenilor muncii din unitate — nu este desființat. El coboară însă într-o poziție secundară și își vede modificate atribuțiile, prin trecerea unora dintre acestea asupra consiliului de supraveghere.

Astfel, legea prevede că măsurile de redresare luate de consiliul de supraveghere sînt obligatorii pentru conducerea unității. Referindu-se expres la atribuțiile consiliului oamenilor muncii legea arată că acesta are obligația să aducă la îndeplinire măsurile luate de consiliul de supraveghere și discutate în adunarea generală.

Așadar, aria de competență a consiliului oamenilor muncii este modificată. Dintr-un organ de decizie, competent să se pronunțe asupra tuturor aspectelor activității unității, el devine în principal un organ de executare a deciziilor consiliului de supraveghere. Cum este de așteptat însă ca aceste decizii să nu aibă un caracter de amănunt, vizînd doar orientările activității și problemele majore cu care este confruntată întreprinderea, este evident că dincolo de acestea — și în spiritul măsurilor adoptate de consiliul de supraveghere — îi rămîne și lui un cîmp decizional propriu. Tocmai de aceea, de altfel, legea stabilește că acest organ, împreună cu consiliul de supraveghere, poartă răspunderea pentru redresarea situației economico-financiare a unității.

Una din sarcinile ce revin consiliului de supraveghere este cea de stabilire a răspunderii persoanelor fizice vinovate de producerea dificultăților economico-financiare în care se găsește unitatea. Astfel, analizînd situația întreprinderii, consiliul de supraveghere constată că situația nesatis-

făcătoare a unității este determinată de modul în care au acționat directorul sau alte persoane din conducere, el poate propune destituirea acestora precum și interdicția de a ocupa pe timp limitat funcții de conducere. Este de observat că consiliul nu are competența de a aplica el însuși sancțiunile, el puînd doar propune organelor competente în fiecare caz în parte, aplicarea acestora.

Legea prevede de asemenea, două aspecte importante ale regimului de supraveghere economico-financiară. Primul dintre acestea privește creditarea. Dacă în fazele anterioare, astfel cum am arătat, obținerea creditelor era supusă anumitor restricții, însoțită de aplicarea unor dobinzi speciale, după instituirea regimului de supraveghere banca reia creditarea curentă a unității. Cel de al doilea aspect vizînd direct conținutul conceptului de regim special de supraveghere, constă în obligația pe care legea o stabilește centralelor, ministerelor, celorlalte organe centrale și locale ierarhic superioare de a lua măsurile corespunzătoare pentru a se asigura îmbunătățirea activității economico-financiare a unității, orientarea producției către produse cu desfacere asigurată, folosirea judicioasă a mijloacelor materiale și a forței de muncă.

A fost stabilită astfel o reglementare originală de soluționare a dificultăților financiare, conform principiului autogestunii economico-financiare.

Dr. Victor Dan ZLĂTESCU

comerț exterior

Contracte de transfer de tehnologie, de consulting-engineering

1. Transferul de brevete de invenție și de know-how

Definirea conținutului operațiunilor comerciale, denumite curent în practica comerțului internațional „transfer de tehnologie” impune, în prealabil, conturarea noțiunii de tehnologie. Ca și alți autori, credem că în noțiunea de tehnologie trebuie să includem trei componente — mijloacele tehnice, procedeele și cunoștințele de specialitate —, necesare pentru fabricarea unui anumit produs, în pas cu dezvoltarea științei și tehnicii moderne. Instrumentele juridice care asigură trecerea unor tehnologii de la deținătorul lor la beneficiarul potențial, interesat în a le obține, sînt contractele care au ca obiect transferul de mijloace tehnice, de procese tehnologice, probejate sau nu prin brevet, brevetabile sau nebrevetabile, precum și cunoștințele legate de aplicarea lor.

Așadar, contractele de transfer de tehnologie pot avea, sub aspectul obiectului, o aplicație largă; ele pot cuprinde linii de fabricație, uzine complete, utilaje-mașini, licențe de brevete, know-how, consulting-engineering, service sub diverse forme etc. Ca urmare, transferul de tehnologie, așa cum o dovedește practica, îmbracă forma juridică a unor contracte cu conținut diferit: poate forma singur obiectul unui contract principal; al unui contract adiacent, subsecvent sau componenta unui contract de export complex sau de cooperare economică.

La rîndul lor, în cazul în care sînt contracte principale, de-sine-stătătoare, avînd ca obiect numai transferul de tehnologie, se pot limita numai la licențierea unui brevet de invenție, la transferul unui know-how sau așa cum se întîmplă frecvent, la o licențiere combinată cu know-how-ul necesar aplicării în practică a invenției licențiate.

Referindu-ne la transferul internațional de tehnologie trebuie să arătăm că, privit din punct de vedere al naturii juridice al actului prin intermediul căruia se realizează, căile sînt următoarele:

— cesiunea (cu titlu oneros) a brevetului de invenție, operație comercială prin care titularul unui drept de invenție, avînd calitatea de vânzător, transferă cumpărătorului toate drepturile patrimoniale care decurg din brevetul pe care îl deține în mod legal (dreptul exclusiv de folosință a invenției, dreptul de a acorda licențe, dreptul de a urmări contrafacerea); cesiunea brevetului de invenție poate fi totală, situație în care cumpărătorul dobîndește toate drepturile, fără nici o excepție, și parțială, situația în care vânzătorul își rezervă o parte din drepturile sale (limitarea în timp, la un anumit teritoriu, sau la o anumită modalitate de folosire a invenției);

— licențierea brevetului de invenție, operație comercială prin care titularul unui brevet de invenție transmite, total sau parțial, beneficiarului contractual dreptul de folosință a invenției;

— transmiterea know-how-ului;

— locația (prestarea) de servicii specializate (consulting-engineering).

1.1. Contractul de licență de brevete

Dintre căile de transmitere a dreptului decurgînd dintr-un brevet de invenție, o aplicare preponderentă o are licențierea, care prezintă avantajul că conservă dreptul de proprietate industrială cu privire la invenția respectivă. Înainte de a studia elementele proprii acestei modalități de transmitere a dreptului de folosință a unui brevet de invenție, considerăm util să prezentăm elementele definitorii ale invenției, cu corolarul său — brevetul de invenție.

a) **Conceptul de brevet de invenție.** Proprietatea industrială, în conceptul ei modern de astăzi, își are geneza în activitățile meșteșugărești și intelectuale desfășurate de oameni cu multe secole în urmă. Pe măsură ce au apărut forme organizatorice ale producției (bresle, gilde etc.) activitatea de inventivitate, de inovare, de perfecționare a metodelor de producție (la început meșteșugărești și apoi industriale), concretizate în invenții sau simple procedee aplicate în practică, a devenit un drept de proprietate a acelor ce le realizau pentru prima oară. În scopul protejării lor împotriva uzurpatorilor au fost luate măsuri, printre care prima a fost păstrarea secretului, urmată de edictarea de legi care sancționau încălcarea neoloială a acestor drepturi.

Dacă cu cîteva secole în urmă noțiunea de proprietate industrială însuma numai două categorii principale de drepturi — asupra invențiilor și asupra mărcilor de fabrică — odată cu evoluția științei și tehnicii și, implicit, odată cu trecerea la producția industrială, această noțiune a inclus noi categorii de drepturi. Încă din 1925, la Conferința de la Haga sfera de cuprindere a noțiunii de proprietate industrială a fost lărgită prin modificarea art. 1 al Convenției de la Paris pentru protecția proprietății industriale, care a căpătat următorul conținut:

„Protecția proprietății industriale are ca obiect brevetele de invenție, modele de utilitate, desenele sau modelele industriale, mărcile de fabrică sau de comerț, numele comerciale și indicațiile de proveniență sau denumirile de origine, precum și reprimare a concurenței neloiale.

Proprietatea industrială se înțelege în sensul cel mai larg și se aplică nu numai industriei și comerțului propriu-zis, ci și domeniului industriilor agricole (vinuri, grăunțe, foi de tutum, fructe, vite etc.) și al industriilor extractive (mineuri, ape minerale etc.)”.

Ulterior prin revizuirea Convenției la Lisabona, în 1956, în categoria mărcilor de fabrică a fost introdusă și marca de serviciu. Desigur, în condițiile revoluției tehnico-științifice, aceste categorii de drepturi de proprietate industrială s-au diversificat. În sfîrșit, exigențele realizării unei mai bune colaborări între state în toate domeniile de creație intelectuală, inclusiv a celor de ordin tehnico-științific au determinat elaborarea, în cadrul Conferinței de la Stockholm, din 1967, a Convenției pentru instituirea Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (O.P.M.I.), convenție semnată și de țara noastră și ratificată prin Decretul nr.

1175/1968. Potrivit acestei Convenții (art. 2), prin proprietatea intelectuală se înțeleg drepturile privind operele literare, artistice și științifice, interpretările și execuțiile artiștilor, interpreții și respectiv, a celor executanți, fonogramele și emisiunile radiofonice, invențiile în toate domeniile activității umane, descoperirile științifice, desenele și modelele de servicii, numele și denumirile comerciale, protecția împotriva concurenței neloiale, activitatea intelectuală în domeniul industrial, științific, literar și artistic. Dintre componentele categoriei economice de proprietate industrială ne vom ocupa în continuare numai de brevetul de invenție.

Constituind actul de garanție asupra proprietății industriale privind o anumită invenție, brevetul s-a impus ca o necesitate obiectivă în epoca marilor descoperiri din secolul XVIII și XIX. Pe bună dreptate se remarcă în literatură că păstrarea secretului prin ascunderea diferitelor inovații care perfecționau procedee tehnologice sau reprezentau tehnologii noi cu eficiență tehnico-economică mai mare, cit și crearea de materiale cu proprietăți necunoscute a căror realizare inovatorii nu o făceau publică, a fost o barieră de netrecut în calea accelerării progresului tehnic. Aceasta a determinat necesitatea unor instrumente juridice care să apere și să garanteze dreptul de inventator.

Prima lege privind apărarea dreptului de inventator, a fost edictată în Anglia, în anul 1623. Prin acest act normativ s-a legiferat instrumentul juridic denumit patent, care conferă titlul de proprietate asupra unei invenții, persoanei care a realizat-o.

Legea amintită — datorită căreia titularul unui patent avea garanția dreptului de folosință exclusivă pe o perioadă limitată de timp asupra invenției realizate — a însemnat un puternic impuls dat activității de cercetare, avînd drept consecință accelerarea progresului tehnic.

În prezent, mai toate statele lumii au o legislație națională privind brevetele de invenție.

Pentru a contura cit mai explicit conceptul de brevet de invenție, considerăm util să prezentăm noțiunea de invenție. În țara noastră, potrivit art. 10 din Legea nr. 62/1974: „Constituie invenție, în înțelesul prezentei legi, creația științifică sau tehnică, care prezintă nouătate și progres față de stadiul cunoscut al tehnicii mondiale, care nu a mai fost brevetată sau făcută public în țară sau străinătate, reprezintă o soluție tehnică și poate fi aplicată pentru rezolvarea unor probleme din economie, știință, ocrotirea sănătății, apărarea națională sau în orice alt domeniu al vieții economice și sociale”.

Legislațiile naționale sau reglementările internaționale definesc în mod diferit noțiunea de invenție sau, în unele cazuri, evită formularea unor definiții.

Plecînd de la reglementările naționale și internaționale, precum și de la funcțiile tehnico-economice pe care le îndeplinesc, brevetele de invenții sînt clasificate din multiple puncte de vedere. Sub aspectul independenței sau a interdependenței care există între ele, brevetele cunosc următoarea grupare:

— brevete de invenții principale, care se acordă pentru invenții care pot fi transpuse în practică în mod independent de alte invenții;

— brevete de perfecționare sau complementare, care se acordă în cazul invențiilor care perfecționează o invenție principală înregistrată, ridicîndu-i valoarea tehnico-economică; dependența care există între aceste două genuri de invenții face ca pentru aplicarea celei de perfecționare sau complementare să fie necesar acordul titularului de brevet privind invenția principală;

— brevete adiționale, care se acordă titularului unui brevet de invenție principală și au aceeași perioadă de valabilitate;

— brevete de importățione, care se acordă numai în unele țări ca Belgia, Turcia etc. chiar dacă invențiile respective i s-a făcut anterior publicitatea legală într-o altă țară.

Brevetele de invenții, pe lîngă garantarea dreptului de proprietate industrială, mai au și alte funcții importante, dintre care evidențiem:

— funcția de informare cu privire la progresul științei și al tehnicii, concretizat în invențiile brevetate (în arhivele oficiilor de invenții din diferite țări, în anul 1978, erau legal depozitate aproximativ 18 milioane de invenții, care cresc într-un ritm anual de 800.000—1.000.000);

— funcția de facilitare a transferărilor de invenții de la un deținător la altul, ceea ce constituie un puternic stimulent pentru comerțul internațional și pentru dezvoltarea cooperării internaționale în acest domeniu;

— funcția de comercializare a produselor realizate pe baza invențiilor românești brevetate, care urmează a fi exportate.

Evoluția continuu ascendentă a transferurilor internaționale de brevete de invenții a determinat ca acest gen de operațiuni comerciale să dețină o pondere însemnată în comerțul invizibil, iar în cadrul schimbului internațional să dețină — potrivit unor surse de informații — peste 10%. Deși au ca scop final permanenta reînnoire a procedeeilor și a tehnologiilor de fabricație de produse noi, comerțul cu licențe de brevete prezintă pentru unele state solduri excedentare (S.U.A., Anglia, Elveția, Suedia și Danemarca). Alături de țările cu economie capitalistă dezvoltată, țările socialiste participă intens la comerțul internațional de licențe de brevete. Datorită eforturilor susținute de modernizare a industriilor naționale, ceea ce implică importul celor mai moderne tehnologii pe plan mondial, balanțele de plăți privind aceste operațiuni ale țărilor în curs de dezvoltare sînt pasive.

b) **Tipuri de contracte — trăsături proprii.** După cum rezultă din cele arătate mai sus, prin contractul de licență de brevete se înțelege acel contract prin care se transmite total sau parțial, dreptul de folosință al unui brevet de invenție. În limbaj curent, acest contract este frecvent întâlnit sub denumirea de licență de exploatare. Așa fiind, contractul de licență a unui brevet de invenție se poate încheia sub două forme principale:

— contract de licență simplă prin care beneficiarului i se acordă dreptul de a folosi invenția în condițiile stabilite prin clauzele contractuale, lăsînd însă titularului dreptul de a transmite invenția și altor beneficiari potențiali; în cazul unor astfel de licențe beneficiarul lor nu are decît dreptul de folosință, fără alte drepturi adiacente, cum ar fi dreptul de a interzice folosirea invenției de către alte persoane;

— contractul de licență exclusivă, îngrădește dreptul titularului de a acorda alte licențe, acordînd beneficiarului dreptul de folosire a invenției în exclusivitate.

Evident, în practică, contractul de licență cunoaște o serie de îngrădiri privind dreptul de folosință a invenției, ceea ce face ca clasificarea de mai sus — în licențe simple și licențe exclusive — să fie alterată și, uneori, transformată în alte variații ale aceluiași tip de contract. În continuare, vom expune îngrădirile care se aduc, în mod curent, contractului de licență, îngrădiri care dau o fizionomie proprie și destul de variată acestui tip de contract. Astfel:

— prin contractul de licență se poate aduce o îngrădire a modului de aplicare a invenției, cum ar fi, bunăoară, obligația impusă beneficiarului de a aplica procedeul transmis, prin folosirea aparatelor și a materialelor livrate de titularul brevetului; tot o îngrădire a aplicării invenției o reprezintă și limitarea cantității de produse ce pot fi fabricate de beneficiar;

— de asemenea, prin contractul de licență se poate limita dreptul de folosință a unei invenții numai la o zonă geografică sau numai pentru o perioadă limitată de timp.

În dreptul socialist român contractul de licență este consacrat prin prevederile art. 44 din Legea nr. 62/1974, care admite transmisiunea parțială a drepturilor patrimoniale ce decurg din brevetele de invenție. Legea amintită nu cuprinde, însă, o reglementare specială a contractului de licență. În aceste condiții își găsesc aplicare normele de drept comun referitoare la transmisiunea drepturilor pe cale contractuală. Astfel, în temeiul privilegiului libertății contractuale, părțile din contractul de licență au facultatea

de a reglementa drepturile și obligațiile ce se stabilesc în temeiul acestui contract în limitele prevăzute de ordinea politică, socială și economică și a regulilor de conviețuire socială.

Contractul de licență este un contract consensual, validitatea sa nefiind condiționată de îndeplinirea unor formalități. În cazul unui contract comercial internațional de licență încheiat de o organizație economică română, se aplică dispozițiile speciale referitoare la forma unui contract de acest fel prevăzut de Legea nr. 1/1971 și în Legea contractelor economice (privind forma scrisă a contractului).

Contractul de licență este un contract **intuitu personae**, în sensul că este încheiat în considerarea calităților personale ale beneficiarului. Rezultă că, în absența unei stipulații contrare, beneficiarul licenței nu poate transmite dreptul său printr-o sublicență.

Contractul de licență se consideră încheiat pentru întreaga durată de valabilitate a brevetului dacă o altă durată nu este expres stipulată de părți.

În temeiul dreptului de garanție, beneficiarul licenței are nu numai îndreptățirea de a se plînge dacă este tulburat în executarea drepturilor sale, ci și dreptul la acțiunea în anularea brevetului.

c) **Avantaje.** Contractul de licență (ca și cel de know-how) prezintă importante avantaje pentru ambele părți — licențiator și licențiat — printre care:

— pentru licențiator: ocolirea barierelor vamale; repar-tizarea între parteneri a zonelor de desfacere; stimularea exporturilor de utilaje, mașini etc.; valorificarea maximă a rezultatelor cercetării; recuperarea mai rapidă a cheltuielilor de cercetare etc.;

— pentru licențiat: realizarea de economii valutare prin reducerea importurilor de mărfuri similare; introducerea rapidă a unor tehnici avansate; promovarea exporturilor produse sub licență etc.;

Avantajele pe care le prezintă pentru părți contractele de licență au determinat dezvoltarea lor imensă, ceea ce a permis unor autori să facă aprecierea că acest gen de contract este un instrument ideal „pentru asigurarea mobilității monopolului de exploatare rezultînd din brevet”.

d) **Elemente esențiale.** În funcție de rezultatele negocierilor precontractuale, prezintă o deosebită importanță ca prin contractul de licență să se stabilească:

— clauza teritorială, prin care se precizează teritoriul în care licențiatul va putea să-și exercite drepturile dobîndite privind fabricarea și desfacerea produselor sub licență și, eventual, marca respectivă;

— clauze privind asistența tehnică și comercială;

— durata contractului, care în acest gen de contract prezintă o importanță deosebită (care, de regulă, nu este mai scurtă de 5—8 ani), deoarece influențează direct prețul și stabilește momentul cînd încetează obligațiile asumate de părți; legat de durata contractului, printr-o clauză specială, este indicat să se precizeze condițiile în care poate fi extinsă și de reînnoire;

— condițiile de sublicențiere vor forma obiectul unor clauze prin care trebuie să se circumscrie cu exactitate drepturile licențiatului, cît și a licențiatorului; prin clauza cunoscută sub expresia „efort maxim” se stabilește obligația licențiatului de a exploata, la capacitatea întregă, în condiții cît mai intensive, licența obținută;

— o atenție deosebită se acordă garanțiilor și răspunderii reciproce a părților, trebuînd bine definite condițiile de forță majoră, risc etc.

Cu privire la preț, arătăm că el poate fi stabilit prin una din căile următoare sau din combinarea acestora: o sumă forfetară integrală; o sumă globală inițială; printr-un procent (denumit uzual royalty) calculat asupra valorii producției sau a vânzărilor; sume suplimentare pentru compensarea diferenței dintre royalty-ul minim de asigurare a rentabilității contractului și valoarea realizată în plus.

Practica arată că în contractele de licență se adoptă un sistem combinat de plata prețului constînd din:

— o sumă globală inițială care are ca scop să asigure licențiatorului un venit minim garantat, iar pentru licențiat o obligație financiară, imediată, fapt care îl va stimula

să pună în aplicare cât mai repede licența obținută pentru a recupera efortul inițial făcut; în unele contracte de licență, această plată inițială reprezintă, în fapt, prin modul de formulare a clauzelor, un avans în contul obligațiilor viitoare de plată a royalty-urilor;

— un procent (royalty) care, așa cum am mai arătat, este o plată periodică prin cedarea unei părți din volumul beneficiilor pe care le realizează licențiatul ca urmare a aplicării în producția sa a licenței concedate de licențiator; experiența arată că pentru ca licențierea unui brevet să fie cât mai rentabilă trebuie să preocupe părțile în stabilirea nu atât a unui procent ridicat, cât mai ales nivelul minim obligatoriu de realizat, în funcție de care poate fi estimată valoarea globală a sumelor care urmează a fi plătite, respectiv încasate; este foarte important ca în funcție de baza de calcul aleasă — vânzare sau producție — să se determine cu precizie modalitatea de stabilire a nivelului realizat de licențiat.

1.2. Contractul de transfer de know-how

Ce înseamnă de fapt „know-how” și care este sfera de cuprindere a acestei noțiuni? La această întrebare încercăm să răspundem prin redarea mai multor definiții, descriptorii sau formulări date de diferite organisme internaționale sau care pot fi întâlnite în literatura de specialitate.

a) Prin „Ghidul privind redactarea de contracte în transfer internațional de know-how în industria mecanică”, elaborat de C.E.E./O.N.U., la art. 4, se precizează, printre altele, că un know-how poate fi constituit pentru un produs sau pentru o categorie de produse determinate dintr-un ansamblu sau o parte din cunoștințele tehnice necesare pentru elaborarea, fabricarea sau funcționarea și eventual, comercializarea acelor produse. Printr-un alt document al C.E.E./O.N.U. — Proiectul de Ghid privind elaborarea contractului de cesiune de know-how, se arată că noțiunea de know-how comportă ansamblul formulelor, definițiilor tehnice, documentelor, desenelor și modelelor, rețetelor tehnice, procedeele, experienței de producție și a altor elemente analoge, care servesc la fabricarea unui produs dat.

În raportul Comisiei Camerei de Comerț Internațional cu sediul în Paris, privind protejarea proprietății industriale din 17—18 octombrie 1957, know-how-ul a fost formulat drept „ansamblul de noțiuni de cunoștințe și de experiență, de operațiuni și procedee necesare fabricării unui produs; poate fi numit „arta de fabricație”, ceea ce este egal cu „know-how”.

Același organism — Camera de Comerț Internațional — în dorința de a-și aduce contribuția sa la conturarea cât mai exactă a noțiunii de know-how, prin documentul nr. 450198 face următoarele precizări: „În cercurile industriale cunoașterea și experiența decurgând din efortul de a impune anumite tehnici, ia numele generic de know-how. Aceasta în fond, se referă nu numai la perfecționările mărunte (îmbunătățirea progresivă în detalii a tehnicii), cât și la progresele cele mai importante (inclusiv invențiile care au o legătură cu tehnica de fabricație)”.

În raportul făcut în cadrul lucrărilor Asociației Internaționale pentru protecția proprietății industriale (AIPPI) s-a dat următoarea definiție: „Know-how-ul constă în cunoștințele și experiența acumulată pentru aplicarea în practică a unei tehnici”.

Nu ne propunem să facem o analiză critică a formulărilor de mai sus, ci ne limităm să desprindem elementele definitorii ale conceptului de know-how, elemente indispensabile pentru a putea constitui un drept de proprietate industrială transmisibil printr-un contract:

— elementul esențial este existența unor tehnologii, procedee de fabricație sau cunoștințe de specialitate (tehnice, organizatorice sau comerciale) care, brevetate sau nu, permit deținătorului lor să obțină un rezultat final mai bun decât al altora;

— tehnologia, procedeul de fabricație sau cunoștințele de specialitate respective să prezinte caracterul de noutate protejabilă, în special, prin păstrarea secretului de către deținător, cât și de beneficiarul contractual;

— rezultatul tehnologiei, procedeului sau ale cunoștințe-

lor de specialitate trebuie să se detașeze de rezultatele celor îndeobște cunoscute, numai astfel putând să determine interesul comercial (interes care este stîrnit de eficacitatea și utilitatea practică a acestora);

— caracteristic know-how-ului este faptul că el se poate materializa sub multiple forme, printre care: o perfecționare tehnică; un model nou realizat; o formulă sau un simplu plan; note scrise (detaliate sau mai restrînse) de aplicare a unui procedeu sau al unei tehnologii; cunoștințe tehnologice în măsură să conducă prin aplicarea lor la traducerea în fapt a unei invenții, o formulă nouă organizatorică sau de comercializare etc.

Așadar, din cele expuse mai sus, se desprind două trăsături esențiale ale know-how-ului — noutatea și secretul —, noțiuni care capătă un conținut propriu, diferit de cel pe care îl au în cazul unui brevet de invenție sau secret de fabricație.

În cazul brevetului, noutatea trebuie să fie obiectivă, absolută, în raport cu stadiul tehnicii la data înregistrării invenției, pe câtă vreme în cazul know-how-ului noutatea este subiectivă, ea se apreciază în raport cu stadiul de dezvoltare a tehnicii în cadrul întreprinderii care dorește să achiziționeze know-how-ul respectiv. Deosebită ni se pare următoarea speță, care ilustrează sugestiv gradul de subiectivism al noțiunii, pe care îl are un know-how. Printr-un contract încheiat la 16 noiembrie 1957 firma italiană „Bottonificio Fossanese” concedes firmei franceze „Almes” pentru o perioadă de 10 ani un procedeu de fabricat nasturi pe bază de „polyester”, acordându-i și asistență tehnică în acest scop. Societatea franceză a executat contractul câțiva ani, plătiind redevențele convenite, dar la un moment dat, a încetat plata redevențelor, susținând că procedeul era cunoscut în ramura de activitate și era folosit de multă vreme de către firme concurente, și că prin urmare, lipsit de caracterul de noutate, contractul era lipsit de cauză. Instanța sesizată cu această problemă, a considerat că pretenția firmei franceze nu poate fi luată în considerație, deoarece procedeul care i-a fost condat îi era necunoscut firmei franceze, care nu l-ar fi putut descoperi fără eforturi de timp și bani și nu ar fi putut proceda imediat la fabricarea produsului respectiv fără ajutorul firmei concedente, de vreme ce a simțit nevoia să-l cumpere de la aceasta. Prin urmare, firma franceză a dobîndit un avantaj important în urma executării contractului și, ca atare, plata redevențelor contractuale nu este lipsită de cauză.

b) Există unele interferențe între contractul de licență de brevete și cel de know-how. Astfel, prin contractul de licență, titularul brevetului de invenție acordă beneficiarului dreptul de folosință a invenției sale brevetate, fără a avea obligația de a împărtăși beneficiarului toate informațiile necesare pentru valorificarea în practică a licenței obținute. Prestarea serviciilor care, în ansamblul lor (informații tehnice, documentări tehnologice, școlarizarea personalului etc.) asigură aplicarea practică a procedeelelor sau a tehnologiilor achiziționate, constituie obiectul contractului de know-how.

În literatura de specialitate se subliniază că în mod eronat se utilizează denumirea de **licență de know-how**, formă proprie transiterii dreptului de folosință a unui brevet de invenție. Specific cedării unui know-how este contractul de transfer, pe această linie pronunțându-se și Ghidul asupra redactării contractelor, alcătuit în cadrul Comisiei Economice pentru Europa a Națiunilor Unite. Și tot de transmițere de know-how se vorbește în contractele încheiate de către societățile de cercetări, ca de exemplu **Euratom**.

c) Datorită complexității obiectului pe care îl pot avea contractele de transfer de know-how, o clasificare a acestora este extrem de dificilă. Cu toate acestea, prin Ghidul asupra redactării contractelor cu privire la transferul internațional de know-how se încearcă o clasificare tripartită ce are ca punct de plecare gradul de complexitate a operațiunilor de efectuat:

— în prima categorie sînt cuprinse contractele care au ca obiect transferul de know-how relativ la o tehnologie sau procedeu în stadiul determinat de momentul încheierii contractului; de regulă, reprezintă acte simple, cum sînt remiterea de documente, lista de mașini necesare cu carac-

teristicile lor, vizionarea procesului de fabricație la uzina furnizorului de know-how, cu dreptul acordat beneficiarului de a se documenta, de a face fotografii etc.;

— în cea de-a doua categorie, care este de fapt o variantă a celei de mai sus, intră operațiile de transfer care au loc prin acte mai complexe și succesive, în mai multe faze stabilite în timp prin contract; ca urmare, revine ca obligație furnizorului de know-how să asigure punerea în fabricație, respectiv de a asigura procesul tehnologic;

— în categoria a treia a contractelor de know-how sînt cuprinse acele contracte care, prin obiectul lor, asigură transferul (unilateral sau bilateral) de know-how privind procesele și procedeele tehnice dintr-un anumit domeniu de activitate, care au rezultat din cercetări proprii sau vor rezulta succesiv, pe o perioadă de timp stabilită pe cale contractuală, inclusiv îmbunătățirile aduse obiectului pe tot timpul valabilității contractului.

d) Gradul de interferare a operațiunilor de licență, know-how, consulting și engineering determină forma și conținutul contractelor de transfer de inteligență. Sub acest aspect, în practică, pot fi întâlnite mai multe variante de contracte, dintre care menționăm:

— contract de know-how, cînd transferul nu este legat sau condiționat de nici o altă operațiune tehnico-economică cum ar fi licențierea unui brevet, acordarea de consultații sau prestarea unor servicii din domeniul engineering-ului;

— contract de know-how combinat, cînd prin același contract se realizează transferul prin cesiune sau licență al unei invenții, o vânzare internațională de utilaje complexe, sau o livrare „la cheie” a căror punere în funcțiune necesită operații de know-how; asemenea contracte cuprind deci elementele mai multor genuri de operațiuni; cesiune, licență, vânzare etc. inclusiv pe cele de transfer de know-how;

— contract de know-how complementar, cînd printr-un contract separat se stabilesc condițiile de transfer a operațiunilor de know-how necesare realizării în practică a unor contracte distincte de cesiune sau licență de brevete de invenții, de vânzare internațională a unor fabrici, utilaje etc.

Evident, clasificarea contractelor de know-how prezentate mai sus nu este pur originală și nici exhaustivă; scopul urmărit este acela de a informa cititorii cu privire la complexitatea și varietatea mare sub care se pot întâlni în practică contractele de know-how.

e) Specific contractelor de know-how este **păstrarea secretului**, știut fiind că, în lipsa unui brevet, apărarea acestui secret prin mijloace legale este relativă. De aceea, ofertantul (deținătorul unui know-how), care este obligat să dezvăluie unele detalii ale obiectului ofertat, pentru a determina pe beneficiar să încheie tranzacția, trebuie să se preocupe de înlăturarea unor eventuale riscuri de încălcare a secretului pe parcursul tratativelor și, în special, pentru eventualitatea că tranzacția nu se realizează (deși el a împărtășit beneficiarului potențial o parte din secretele know-how-ului oferit). Este știut că pe parcursul negocierilor unui angajați ai beneficiarului pot face unele indiscreții de natură să compromită know-how-ul și, implicit, interesul pentru viitorul contract. În asemenea condiții, ofertantul de know-how poate să se afle într-o poziție dezavantajoasă, beneficiarul sau terțe persoane putînd să valorifice informațiile primite. Pentru prevenirea unor asemenea situații, practica internațională a instituit două căi de protejare a secretului.

Prima cale este aceea de a se emite un document scris de către beneficiar, înainte de începerea tratativelor, prin care se obligă să țină strict confidențial toate informațiile primite și să nu le dezvăluie unor terțe persoane, fără acordul ofertantului (deținător al know-how-ului în cauză); încălcarea angajamentului dat dă dreptul ofertantului la o acțiune civilă pentru repararea daunelor suferite. Această cale, care se bazează pe angajamentul unilateral al beneficiarului potențial, este criticată în literatura de specialitate ca fiind lipsită de efecte practice.

Cea de a doua cale de protejare a secretului, practică frecvent în cazul unor tranzacții complexe și de valoare mai mare, o constituie încheierea unei convenții preliminare

între partenerii aflați în tratative. Redăm în continuare o variantă a conținutului unor asemenea convenții:

1. Deținătorul A dorește să furnizeze beneficiarului B un anumit know-how cu scopul ca acesta să poată fi în măsură să pornească fabricarea produsului.

2. Beneficiarul B se obligă să considere toate informațiile astfel obținute ca strict confidențiale (atît înainte cît și după data acestui acord preliminar). El se obligă să nu le dezvăluie unei terțe părți, fără acordul expres al lui A și acceptă responsabilitatea pentru orice dezvăluire făcută de oricare din salariații săi cărora informațiile le-au fost turnizate!

3. Beneficiarul B se obligă ca nici el, nici salariații săi și nici o terță persoană să nu facă uz de informațiile primite.

4. Dacă pînă la data de . . . . . părțile nu au ajuns la un acord privind know-how-ul în cauză, beneficiarul B va returna lui A toate documentele puse la dispoziția sa și nu va păstra copii sau fotocopii ale acestora. Beneficiarul B va preda lui A toate notele, planurile, desenele și alte documente aflate în posesia sa care ar putea dezvălui total sau parțial detalii privind know-how-ul.

5. În cazul în care înainte de data menționată la pct. 4, părțile ajung la un acord, toate informațiile predate lui B în urma acestui acord preliminar vor fi considerate livrate în cadrul contractului perfectat.

f) Obiectul contractului de know-how este, de regulă, extrem de diversificat, de la simple informații sau documentații pînă la tehnologii sau procedee complexe de fabricație, care incumbă transmiterea cumpărătorului, a tuturor secretelor legate de obiectul contractual. Această diversificare impune redactarea în termeni extrem de preciși a obiectului, sub aspectul obligațiilor ce revin părților. Astfel, în cazul unui know-how privind fabricarea unui produs, trebuie să se definească toate specificațiile, parametrii tehnici, toleranțele admise etc. De regulă, toate aceste elemente se înscriu în anexe detaliate: calculații și desene; specificația materialelor folosite; buletine de analiză ale rezultatelor de încercări; documentații cuprinzînd informații referitoare la utilaje de folosit etc.

De asemenea, se va înscrie în contract dreptul (sau interdicția) folosirii mărcii de fabrică a vînzătorului, aria geografică de desfășurare a noului produs de către cumpărătorul know-how-ului, modul de producție, răspunderi etc. Tot cu privire la obiectul contractului este important să se stabilească dacă cumpărătorul are sau nu un drept exclusiv de fabricație a noului produs, dacă este autorizat sau nu să transfere, la rîndul său, tehnologia sau procedeul respectiv.

g) Secretul de fabricație trebuie să facă obiectul unor clauze speciale prin care să se stabilească obligațiile ce revin cumpărătorului de a nu divulga informațiile primite terțelor persoane (în afară de cazurile cînd există un acord expres care dă dreptul cumpărătorului să subtransfere). Această obligație revine și vînzătorului, în special în cazul transferării know-how-ului cu dreptul de folosință exclusivă. Lipsa unor clauze explicite privind secretul poate genera litigii și importante prejudicii pentru ambele părți contractante.

h) Obligația de a comunica cumpărătorului îmbunătățirea adusă constituie un alt aspect ce trebuie bine precizat prin contract. Nici un cumpărător potențial nu va fi de acord să cumpere o tehnologie sau un procedeu de fabricație dacă nu are garanția că mărfurile pe care le oferă clienței sale reprezintă produsul ultimelor perfecționări, condiție esențială pentru a fi competitive. Practica arată, și în literatura de specialitate se subliniază că îmbunătățirile pot fi în unele cazuri suficient de importante pentru a complica sau diversifica procesul de producție inițial al know-how-ului, astfel că se impune ca prin contract să se stipuleze că în asemenea cazuri părțile vor încheia un nou acord sau îl vor prelungi pe cel existent. S-ar putea ca îmbunătățirile să fie înfăptuite simultan de către cedent și beneficiar; în cazul în care părțile doresc să utilizeze descoperirea paralel, este indicat să se stabilească aceasta prin contract;

dacă îmbunătățirile au fost făcute de beneficiar, evident că cedentul dorește să fie informat.

Plecând de la realitatea că atât cedentul cât și beneficiarul pot aduce îmbunătățiri, în paralel, este recomandabil ca în contract să se prevadă obligația reciprocă de informare asupra rezultatelor obținute, în activitatea de cercetare și creație, privind know-how-ul care face obiectul contractului respectiv. Prin clauzele privind obligațiile de comunicare reciprocă a îmbunătățirilor aduse trebuie să-și găsească soluție și situațiile în care asemenea îmbunătățiri sînt susceptibile de a fi brevetate. Astfel, prin contract se poate prevedea dreptul părților de a-și brevetă propriile invenții cu obligația de a fi folosită de cealaltă parte sau se poate foarte bine interzice brevetarea lor. Toate aceste clauze se reflectă în prețul stabilit pentru know-how-ul respectiv.

2. Activitatea de consulting-engineering

Dezvoltarea vertiginoasă a științei și tehnicii a contribuit la o specializare tot mai adîncită a profesilor, fapt manifestat atât în producție, cât și în organizarea și conducerea activităților economice. Nevoia conducătorului de întreprindere de a face față competitivității mondiale îi obligă să-și asigure încă de la începutul activității, din faza de investiție, consultanța și asistența unor specialiști care să dispună de o vastă experiență în domeniul său de activitate, astfel încît obiectivul industrial, tehnologia de fabricație adoptată, parametrii funcționali stabiliți etc. să conducă la o eficiență economică maximă. Acest imperativ al unei economii moderne, la care se adaugă și alți factori, a determinat apariția unei activități distincte, de natură intelectuală, cu o largă paletă de specialități cunoscută sub denumirea de consulting-engineering care, pe parcursul anilor a primit o armătură juridică proprie conturîndu-se, totodată, un contract comercial distinct — contractul de consulting-engineering.

2.1 Conceptul de consulting-engineering

Activitatea de consulting-engineering nu cunoaște o definiție unanim acceptată, ea constituind, în fapt, o activitate specifică de concepție, studiu și coordonare a diferitelor discipline sau specialități exercitate de către un grup de specialiști care acționează, în general, în cadrul unei echipe, realizarea unui proiect sau punere în stare de funcționare a unei lucrări (sau ansamblu de lucrări) industriale sau civile.

Referindu-se numai la activitatea de engineering, într-o lucrare de specialitate întîlnim următoarea definiție: „Arta și știința prin care proprietățile materiei și ale resurselor naturale și de energie sînt puse în slujba omului sub formă de construcții, mașini, bunuri materiale și servicii“.

Engineering-ul a devenit o activitate de sine-stătătoare, în țările dezvoltate din punct de vedere industrial, ca urmare a tendinței unor întreprinderi de a se degaja sau de a evita să se angajeze în probleme de concepție și coordonare a lucrărilor de construcție-montaj. Astfel, au luat ființă birouri independente de studii tehnice, al căror obiect de activitate îl constituie conceperea de studii complete pentru instalații sau unități de producție, în care sînt cuprinse totalitatea problemelor impuse de realizarea acestora, mergînd pînă la coordonarea și executarea montajului. Această activitate este solicitată de beneficiarii de investiții care realizează astfel un dublu scop: randament maxim, costuri minime. În plus, asigură suplinirea specialiștilor ce lipsesc sau care ar fi irațional să fie angajați pentru proiectarea și executarea investiției în regie proprie, dat fiind faptul că asemenea specialiști sînt necesari limitat în timp. De asemenea, lipsa de cadre specializate a țărilor în curs de dezvoltare pentru accelerarea progresului lor, cât și pentru valorificarea optimă a resurselor de care dispun, pentru elaborarea de strategii și programe de dezvoltare, determină apelarea la serviciile unor asemenea birouri.

În paralel, s-a dezvoltat consulting-ul, care satisface necesități similare, cu deosebirea că el se orientează cu precădere spre efectuarea de studii de cercetare și proiectare.

În prezent, cele două activități sînt strîns împletite, neputîndu-se face o distincție netă între ele. Totuși, obiectul activității de consulting constă, în principal, în cercetarea în contul beneficiarului a posibilităților tehnice, economice și comerciale de realizare a unei activități sau investiții, ținîndu-se seama de progresele realizate de știință, într-un anumit domeniu determinat.

Pe măsură ce îngemănarea dintre consulting și engineering s-a integrat, forma sa inițială de consulting-engineering a evoluat spre commercial-engineering, care desfășoară o gamă largă de activități, începînd cu operații de concepție și pînă la o serie de acțiuni operaționale — prestări de servicii privind alegerea furnizorilor, mijlocirea obținerii licențelor de fabricație, controlul executării construcțiilor și a montajului etc. — motiv pentru care este forma cea mai răspîndită în practica americană.

După specificul lor, lucrările și operațiunile care formează obiectul activității întreprinderilor de consulting-engineering pot fi grupate astfel: executarea de studii tehnice și economice pentru fundamentarea investițiilor destinate unor obiective industriale, cu luarea în considerare a factorilor economici și financiari din țara beneficiarului; alegerea și recomandarea furnizorilor pentru echiparea diverselor proiecte industriale de ansamblu; coordonarea livrărilor de utilaje și materiale necesare pentru construirea obiectivelor industriale; urmărirea, îndrumarea și controlul modului de realizare și de punere în funcțiune a instalațiilor care se construiesc pe baza proiectelor livrate; urmărirea și coordonarea executării de lucrări de construcții; activitatea de cercetare, crearea de procedee industriale noi și exploatarea brevetelor ce rezultă din acestea; optimizarea proceselor de producție prin aplicarea de metode moderne de calcul; studierea și proiectarea de utilaje și aparate noi pentru îmbunătățirea proceselor de producție sub raport tehnic și economic; adaptarea de procedee noi la scară industrială.

Activitatea de consulting-engineering presupune deci existența unui ansamblu de acțiuni care, prin natura lor, sînt de factură intelectuală și care urmăresc realizarea unor investiții în condiții de maximă eficiență, prin determinarea și alegerea cît mai riguroasă a obiectului acestor investiții, precum și a procedeele tehnice de realizare a acestora. Fiind activități intelectuale ele se materializează ca urmare a unor serii de cercetări sistematice și de raționamente tehnico-economice, denumite în literatura de specialitate ca operation research și care trebuie să se finalizeze prin furnizarea clientului a elementelor necesare pentru o decizie optimă cu privire la obiectul consultației.

Conținutul conceptului de consulting-engineering a cunoscut și cunoaște o lărgire continuă, dar, în esență, obiectul acestei activități rămîne îndeosebi, furnizarea de studii tehnice.

Conținutul conceptului de consulting-engineering a cunoscut și cunoaște o lărgire continuă, dar, în esență, obiectul acestei activități rămîne îndeosebi, furnizarea de studii tehnice.

În comerțul internațional engineeringul contribuie, în mod susținut, la transferul de valori intelectuale tehnice, asociat cu transferul de mijloace materiale, creînd astfel noi și importante valori de schimb. Prin specificul lor, aceste lucrări necesită de cele mai multe ori o cantitate scăzută de materiale și un volum ridicat de muncă, în care ponderea mare o deține cea de înaltă calificare: cercetare, prospectare, studii, coordonare și conducere, calcule economice etc.

Dezvoltarea acestei forme de comerț exterior stimulează exportul de mașini și utilaje, instalații și echipamente, determinînd comenzi importante din partea beneficiarilor lucrărilor de consulting-engineering. Suplețea furnizorilor de materiale și utilaje de a se adapta pieței este, în cazul acestei activități, un element fundamental, care de multe ori avantajează societățile de engineering.

Considerăm necesar să evidențiem că activitatea de engineering, sub aspectul desfășurării ei cronologice, se realizează în două faze:

— prima fază se referă la studii preliminare sau pre-studii (preliminary engineering), concepția și realizarea pla-

nurilor și a schițelor amănunțite ale unei instalații industriale, deci cercetări, în temeiul cărora se întocmește un proiect;

— cea de-a doua fază privește execuția, respectiv lansarea comenzilor, procurarea materialelor, montaj, construcții, recepția, punerea în funcțiune etc.

În literatura de specialitate, pornindu-se de la diversitatea operațiilor care compun ansamblul de activități de engineering, acestea au fost grupate, după natura lor, în următoarele trei categorii:

— **engineering economic**, avînd ca obiect determinarea științifică pe baza unor principii economice, a soluției celei mai eficiente pentru realizarea unui obiectiv industrial;

— **engineering de proiectare**, care se ocupă cu lucrările de proiectare ale obiectivului industrial, adică întocmirea planurilor, a proiectelor de executare ale acestora, a specificațiilor de utilaje etc. Toate acestea efectuate în scopul de a se putea trece la realizarea fizică a obiectivului industrial;

— **engineering industrial**, avînd ca obiect organizarea și coordonarea activității oamenilor, alegerea utilajelor, organizarea conducerii obiectivului industrial, organizarea și normarea muncii, școlarizarea, îmbunătățirea tehnologiilor, controlul realizării programului de activitate etc.

În funcție de gradul de autonomie sînt: firme de consulting-engineering autonome și firme integrate. Gradul de autonomie și de integrare al firmelor de consulting-engineering din țările bazate pe o economie de piață depinde de cine sînt deținătorii de capital care finanțează firma; scopul recunoscut și urmărit de firma de engineering; procentajul capitalului cu care firmele industriale participă la finanțarea societății de engineering; scopul participăției societății industriale la finanțarea societății industriale.

Pentru beneficiarii activității de engineering este important să cunoască gradul de autonomie sau de integrare al societății de engineering și funcție de scopul urmărit prin angajarea societății de engineering, să perfecteze sau nu angajarea acesteia.

Spre deosebire de aceștia, asistența de consultanță în curs de dezvoltare — datorită lipsei de cadre de specialitate și lipsei de experiență — se îndreaptă către firma de consulting-engineering integrat, de cele mai multe ori incluzînd și executarea construcției, asistența de montaj, montajul mergînd pînă la formula „la cheie” sau „produsul în mînă”, deci inclusiv organizarea și conducerea procesului de producție pentru o perioadă de timp, ceea ce presupune și o formare de cadre proprii pentru executarea producției și conducerea întreprinderii. Aceasta a făcut ca să apară pe piață asemenea firme ca organisme de stat în scopul de a corela și rezolva problemele legate de interesele statelor partenere, prin aceasta dîndu-se o mai mare garanție realizării unor activități sau obiective industriale sau de alt profil economic.

În activitatea internațională, cît și în cea a organizațiilor economice internaționale, activitatea de „consulting” este solicitată, folosită și apreciată atunci cînd dovedește obiectivitate în sfatul dat și independența față de furnizorii de utilaje sau față de antreprenori. Banca Mondială acordă împrumuturi pe termen lung pentru realizarea de proiecte, numai după primirea studiilor tehnico-economice de tip „consulting”, executate de firme independente și competente, specializate în consulting-engineering (acestea nu pot participa și ca consultant și ca antreprenor, trebuind să opteze ori pentru elaborarea proiectului, ori pentru executarea lui).

Facem precizarea că în dreptul nostru activitatea de engineering își găsește temeiul în art. 3 din Legea nr. 1/1971 cu privire la activitatea de comerț exterior, de cooperare economică și tehnico-științifică, care, printre activitățile de comerț exterior, cuprinde și pe aceea de prestări de servicii, proiectarea și executarea de lucrări, adică operații juridice care ar cuprinde întreaga sferă a activității de engineering. În țara noastră, ca de altfel în toate țările socialiste, activitatea de engineering, ca orice activitate de comerț exterior, nu poate fi prestată decît de către persoane juridice autorizate să desfășoare activități de comerț exterior, specializate în operații de engineering, care poartiv actelor normative în vigoare sînt: „ARCOM”, care

este specializată în studii, proiecte de construcții industriale, lucrări de construcții-montaj etc.; „GEOMIN” care este specializată pentru cercetări, prospectări, studii, proiectări și exploatare geologice; „ROMPETROL”, care are ca obiect executarea de lucrări de explorare și exploatare a zăcămintelor de țiței, construcții de rafinării și instalații pentru prelucrarea țițeiului și altele; „ROMENERGO” pentru uzine și rețele electrice; „UZINEXPORT-IMPORT” pentru unități industriale în diverse ramuri; „ROMCONSULT” pentru activități de consulting-engineering.

2.2. Contractul de consulting-engineering

Contractul de consulting-engineering, în sistemul de organizare a activității de comerț exterior din țara noastră, poate să facă parte integrantă dintr-un contract de exporturi complexe (de care ne vom ocupa în capitolul următor) sau poate fi încheiat pentru o acțiune care se limitează fie la o activitate de consulting, fie la una de engineering sau pentru ambele aceste activități.

Conținutul contractului de consulting-engineering este determinat de o multitudine de factori ca: datele inițiale puse la dispoziție de beneficiar; caracterul și volumul lucrării; particularitățile procesului tehnologic; gradul de siguranță necesar în exploatare; particularitățile geografice ale amplasamentului; condițiile locale ale lucrării (prezența forței de muncă, nivelul de pregătire, sursele de materiale etc.).

Prin natura sa complexă, acest tip de contract prezintă unele particularități care vizează, în special: ofertarea, stabilirea obiectului, modalitatea de execuție, modalitatea de stabilire a prețului și răspunderea părților.

a) **Oferta**, operație premergătoare încheierii contractului de engineering, ridică probleme dificile, în special cînd serviciile respective constituie obiect de export. Practica demonstrează că, în unele cazuri, clienții solicită oferte cu scopul de a lua cunoștință pe această cale indirectă de unele elemente de care au nevoie în soluționarea problemelor complexe pe care le ridică proiectele unor obiective industriale. Ca urmare, firmele de engineering, datorită costurilor ridicate pe care le implică formularea unor oferte detaliate, au tendința de a răspunde la cererile de ofertă în mod succint, ceea ce implicit reduce cheltuielile (a căror acoperire nu este certă), dar care prezintă riscul să nu asigure scopul final — perfectarea contractelor.

Pentru a se preîntîmpina riscul unor eventuale oferte nefinalizate, din cauză că firmele de engineering nu prezintă suficiente documentații în susținerea lor datorită cheltuielilor mari pe care le implică, în unele state s-a inițiat posibilitatea acoperirii acestor cheltuieli prin organisme financiare de stat și cu aportul marilor societăți industriale și bancare interesate în promovarea exporturilor de engineering, operațiuni ce, implicit, conduc la sporirea exporturilor de utilaje, mașini, echipamente și, frecvent, la livrarea de obiective industriale „la cheie”.

b) **Obiectul contractului** de consulting-engineering, constă în prestațiuni succesive, a căror gamă este foarte largă, mergînd de la simplă consultație inginerescă pînă la terminarea proiectului sau acțiunii întreprinse de client. De aceea, este necesară stabilirea cu exactitate a serviciilor ce urmează a fi prestate de către societatea de engineering.

Contractul trebuie să unifice programul de realizare a acțiunii sub conducerea firmei de engineering și să permită luarea măsurilor menite să conducă la finalizarea acesteia, conform proiectului, luînd în considerare necesitățile de viitor ale clientului.

Pentru ca un obiectiv sau o acțiune să prezinte interes practic pentru client, ele trebuie să fie realizabile din punct de vedere fizic și convenabile sub aspect economic. În acest sens; se întocmesc mai întii studii de fezabilitate pentru: determinarea posibilităților realizării fizice; estimarea costurilor de construcție și exploatare; estimarea eficienței producției.

Pornind de la studiile de fezabilitate sau de la orice sursă de care depinde fezabilitatea întregului plan, se ajunge la studiile de proiectare, care implică proiectare,

cercetare și detalieri de soluții. Utilitatea acestor studii depinde, în cea mai mare măsură, de claritatea și simplitatea prezentărilor. Prezentările folosesc toate formele de comunicare: documentație, desene, rapoarte, fotografii și modele.

Limitarea serviciilor firmei de engineering numai la faza de proiectare și de întocmire a specificațiilor, lăsând problema aplicării ideilor sale în mâinile clientului, care de cele mai multe ori este lipsit de experiență, ar duce la concurența puternică a intereselor ei de către întreprinderile furnizoare și antreprenoare. De aceea, firmele de engineering se obligă, de obicei, pe lângă întocmirea studiilor preliminare, să furnizeze documentația impusă de contract, inclusiv planurile de construcție, să primească propunerile de oferte, să le analizeze și să efectueze sau să supravegheze activitățile în timpul construcției.

În contract este indicat să se precizeze obligațiile pe care le are în perioada de realizare a construcției firma de engineering; prestatorul de servicii trebuie să dea consultații clientului cu privire la utilajele principale și materialele necesare, fiind familiarizat cu sursele, calitatea, serviciul și prețurile existente; de asemenea, tratează specificațiile directe cu clienții, pentru a obține rezultatele cele mai bune și mai economice în favoarea clientului său. Pe baza documentației prezentate de firmele furnizoare revine ca obligație firmei de engineering întocmirea și programarea lucrărilor de construcții-montaj și predarea, în așa fel încât să se evite creșterea costurilor din cauza întârzierilor. Ea acordă, de asemenea, asistență și își dă avizul pentru încheierea contractului de construcții-montaj între client și firma antreprenoare, urmând ca după aceasta să controleze desenele de atelier și de execuție ale firmei antreprenoare, și, în caz de deosebiri între acestea și specificațiile proprii de detaliu, întreprinde măsurile de corecție necesare sau le respinge, pentru a nu periclita calitatea lucrării.

Clauze precise trebuie formulate și cu privire la obligațiile firmei de engineering cu privire la prestațiile pe care trebuie să le desfășoare pe parcursul executării obligațiilor contractuale. Astfel, trebuie să acorde toată asistența și supravegherea inginerescă, necesară pentru înțelegerea tuturor problemelor și pentru interpretarea riguroasă a proiectului, în scopul realizării corespunzătoare a acestuia, al respectării calității lucrărilor și a graficelor de execuție.

După terminarea lucrărilor, firma de engineering trebuie să supravegheze și, uneori, pune chiar ea în funcțiune echipamentul și efectuează probele de încercare. În cazul în care răspunde numai pentru proiectarea unei părți a obiectivului ea va participa numai la punerea în funcțiune a echipamentului respectiv. După efectuarea controlului, firma de engineering confirmă acceptarea lucrării și face recomandări clientului pentru plățile finale ale furnizorilor și constructorilor, acestea fiind ultimele servicii pe care firma se obligă să le execute. La cererea clientului sau dacă lucrările necesită aceasta, ea poate să efectueze controale după terminarea și punerea în funcțiune a obiectivului.

Firma de engineering se obligă să îndeplinească prestația conform clauzelor contractuale și a directivelor clientului, ea menținându-și întreaga libertate de a utiliza mijloacele sale cât mai bine, pentru îndeplinirea misiunii ce i-a fost încredințată.

În toată perioada activității firmei de engineering, clientul are obligația să furnizeze datele de bază cerute, precizându-le pe acelea care necesită să fie verificate. Clientul pune la dispoziție, de asemenea, toate informațiile deținute de serviciile sale, stabilind legături între aceasta și întreprindere.

Modalitatea de execuție a lucrării depinde, însă, în cea mai mare parte de furnizorii și de contractanții lucrării. Pentru a ușura munca societății de engineering, furnizorii li se impune prin contracte să pună la dispoziție date complete referitoare la instalarea, la modul de funcționare și la performanțele echipamentului livrat, iar proiectanților să întocmească proiectele și desenele de execuție a lucrării, în vederea examinării și aprobării lor, la termenele stabilite.

c) **Prețul.** Modalitatea de plată a prețului depinde în mare măsură de obiectul contractului de engineering. Prețul stabilit prin contract trebuie să acopere toate cheltuielile făcute cu transmiterea informațiilor de engineering, cu transportul, cu comunicațiile etc., până la finalizarea lucrării, plus beneficiul corespunzător.

În contract pot fi prevăzute una sau mai multe modalități de determinare a prețului și a modului de plată:

— în funcție de timpul folosit — caz în care personalul firmei de engineering este remunerat prin aplicarea unor niveluri de plată pe unitatea de timp consumat (oră, zi), la care se adaugă cheltuielile specifice, egale cu baremurile organismului profesional din care ea face parte; în acest mod de plată clientul controlează decontul prezentat de prestatorul de servicii;

— după metoda cost plus onorariu — quantumul sumei de plată se calculează plecând de la cheltuielile făcute de întreprindere pentru îndeplinirea misiunii sale, la care se adaugă, cu titlu de onorariu, o sumă convenită anticipat fie în mod forfetar, fie printr-o altă metodă;

— printr-o sumă forfetară — situație în care plata se face sub forma unei sume globale, quantumul acesteia putând fi modificat pe parcurs, dacă datele de bază ale programului de pornire au fost schimbate;

— prin procentaj — volumul de plăți determinându-se prin aplicarea la valoarea lucrării a unui coeficient stabilit prin contract;

— printr-un preț maxim garantat — în Franța înscris sub formă prescurtată P.M.G., iar în S.U.A. sub denumirea de **target price** — situația în care se remunerează numai serviciile, comanda și plata furniturilor revenind clientului.

d) **Stabilirea responsabilităților** constituie clauze importante ale contractului de engineering, care trebuie formulate cu multă claritate și precizie. În mod obișnuit, răspunderea firmei de engineering este limitată la întinderea misiunii pe care a acceptat-o, în sensul că dacă s-a angajat numai pentru o parte din ansamblu, va răspunde numai pentru întocmirea studiilor, proiectelor și calculului întreprinse în legătură cu partea respectivă. Ea poate să fie supusă plății de despăgubiri atunci când se constată un prejudiciu suferit de client din cauza unor erori ale ei, mărimea acestora nedepășind, însă, maximum-ul indemnizației pe care urma să o primească conform contractului.

Firma de engineering nu este răspunzătoare pentru angajamentele asumate de furnizori, constructori și antreprenori, care răspund, în mod direct, în funcție de contribuția lor la realizarea obiectivului sau lucrării.

Clientul răspunde, la rândul său, de respectarea dreptului de proprietate industrială și intelectuală ale firmei de engineering, asupra tuturor lucrărilor sale de studii și proiectări. Clientul dobândește doar dreptul de folosință asupra acestor lucrări și documente, fiindu-i interzis să exercite acest drept în alt scop decât cel stabilit prin contract. În același timp, nici firma de engineering nu are dreptul să le pună la dispoziția unui terț fără acordul clientului; ea are doar permisiunea de a folosi lucrarea respectivă cu titlu de referință, în scopul creșterii notorității sale.

dr. Al. DETEȘAN
Radu DEMETRESCU

oferte
DE PRODUSE
DIN STOC

capacitati de productie produse noi

INTREPRINDEREA DE MATERIALE IZOLATOARE — VASLUI

CHIMICE

- Abraziv pe suport 1330×2620/40 kg. 50
- Cauciuc natural R.551 kg. 1151
- Dextrină kg. 3700
- Tub sticlă kg. 6,5
- Tub Kopex Ø 16 ml. 224
- Textolit 2—25 mm ml 144
- Ulei tehnic rapiță kg. 190
- Liatex ml 500
- Furtun Ø 50 ml 57
- Pietre polizor 300×30×40 buc. 9
- idem 400×40×203 buc. 14
- Prăjini paratrăsnet buc. 10
- Bucse grafit buc. 858

METALURGICE

- Oțel rapid 30×30 buc. 464
- idem rapid 40×40 buc. 545
- Lanț gall 3/4" dublu ml 6
- Țesătură alamă Ø 1,4×1080 kg. 201
- Tablă moale 0,2 mm kg. 450
- idem alamă 1× 500 2000 kg. 50
- idem moale 0,3 mm kg. 450
- idem oțel arc 6 mm kg. 86
- Idem moale 0,4 mm kg. 2250

ELECTRICE

- Mecanită kg. 243
- Conductor import 1,5 mm buc. 950
- Cleme legătură 25—35 mm buc. 317
- Izolatori ceramici buc. 1500
- Microîntrerupători buc. 261

RULMENȚI

- NIKIS 25 buc. 25
- NIKIS 20 buc. 10
- NU 206 NA buc. 5
- NU 209 buc. 20
- NU 214 MA C4S2 buc. 759
- N 218 NS buc. 18
- NZ 215 NA buc. 2
- N 309 E buc. 2
- NJ 310 NA buc. 17
- NU 315 NA buc. 15
- NU 317 NA buc. 17
- NU 320 buc. 6
- NU 411 buc. 19
- NU 322 MA C3 buc. 5
- 1204 buc. 30
- 1205 buc. 184

- 1206 K buc. 13
- 1216 buc. 10
- 1217 buc. 62
- 1219 buc. 8
- 1222 buc. 13
- 1313 K buc. 19
- 2047 P buc. 4
- 2205 buc. 9
- 2206 buc. 24
- 2207 buc. 15
- 2210 K buc. 5
- 2214 buc. 22
- 2214 K buc. 20
- 2215 buc. 10
- 2216 K buc. 50
- 2309 K buc. 23
- 2322 K buc. 2
- NM 3014 K buc. 8
- 3209 buc. 2
- 3307 buc. 2
- ACEB 3424 D buc. 10
- 3505 buc. 1
- 3318 buc. 5
- NA 4904 buc. 16
- NA 4909 2 RS buc. 20
- NA 4909 buc. 46
- 6000 buc. 150
- 6009 buc. 37
- 6011 buc. 151
- 6019 buc. 8
- 6024 buc. 2
- 6028 buc. 1
- 6218 buc. 1
- 6219 buc. 7
- 6220 buc. 11
- 6300 buc. 5
- 6301 buc. 7
- 6317 buc. 10
- 6320 buc. 10
- 6411 buc. 21
- 6718 buc. 2
- 7202 buc. 2
- 7206 buc. 2
- 7308 buc. 10
- 7312 B buc. 19
- 7315 K buc. 1
- 7618 buc. 2
- 7624 buc. 2
- 11204 buc. 6
- 11205 C3 buc. 4
- 11207 buc. 154
- 11209 buc. 1
- 22211 buc. 3
- 22211 KPC 4 buc. 4
- 22220 buc. 2
- 22226 K buc. 13
- 22228 buc. 8
- 22230 buc. 10
- 22236 buc. 18
- 22236 W 33 buc. 7
- 22238 K buc. 2

- 22334 buc. 10
- 22334 K buc. 4
- 22338 buc. 20
- 22044 K buc. 4
- 23080 K buc. 4
- 29280 buc. 1
- 29322 buc. 2
- 30206 A buc. 35
- 30213 buc. 7
- 30214 buc. 27
- 30218 A buc. 32
- 30221 buc. 6
- 32208 A buc. 19
- 32211 A buc. 26
- 32213 buc. 4
- 32211 A buc. 5
- 32214 A buc. 95
- 32215 buc. 2
- 32218 A buc. 9
- 32220 buc. 1
- 32308 buc. 14
- 32309 KM buc. 3
- 32312 A buc. 27
- 32313 A buc. 13
- 32313 buc. 5
- 32314 A buc. 21
- 32322 buc. 2
- 52109 buc. 9
- 51122 buc. 10
- 51140 M buc. 10
- 51204 buc. 1
- 51206 buc. 2
- 51207 buc. 2
- 51210 buc. 2
- 51213 buc. 2
- 51310 buc. 13
- 51318 buc. 18
- 51324 buc. 10
- 109906 Suedia buc. 18
- 326705 K 1 Suedia buc. 1
- 455538 buc. 8
- 704901 K Suedia buc. 20
- XLZ 2 1/4 J Anglia buc. 76

S.M.A. MIROȘI — JUD. ARGHEȘ

CONDUCTORI

- Conductor bobinaj cupru emalat
- Ø 1,5 kg. 129
- Ø 0,8 kg. 106
- Ø 1 kg. 271
- Ø 0,9 kg. 295
- Ø 1,65 kg. 83
- Ø 0,6 kg. 35
- Ø 0,7 kg. 73

**INTREPRINDEREA DE MATRIȚE
ȘI PIESE DIN FONTĂ
ODORHEIU-SECUIESC**

- H.V.G. Ø 28 53 kg
- Idem 40 247 kg
- Idem 45 244 kg
- Idem 70 291 kg
- Bandă oțel OSC. Sendwik 20 c
0,8 mm 2789,70 kg
- Idem 20 c 1 mm 1951 kg
- Oțel aliat scule C 15 430 kg
- Idem 14 CO Mo4 Ø 180 4985 kg
- Oțel aliat scule 13CN30 Hex 30
707 kg
- Idem Ø 360 880 kg
- Idem 41 MoC11 80×80 400 kg
- Idem 300×300 1181 kg
- Idem 350×350 2687 kg
- Idem 380×380 2900 kg
- Oțel aliat MoC120 Ø 85 1154 kg
- Idem Ø 100 465 kg
- Idem Ø 140 3250 kg
- Idem 35 Ms12 300×300 2600 kg
- Idem W2565 Ø 80 670 kg
- Idem 100×100 1793 kg
- Idem W2419 30×40 662 kg
- Idem 12H 18N Ø 20 1000 kg
- Idem Hex 19 1000 kg
- Idem 27 1000 kg
- Idem 30 500 kg
- Idem 41 500 kg
- Idem 100×100 800 kg
- Idem 41 300 kg
- NOH17 NA 3M21 Ø 35 559 kg
- 3H2V8 Ø 90 1127 kg
- W 3202 Ø 35 296 kg
- Idem 20×20 103 kg
- W 3355 Ø 30 208 kg
- OSC.8. 200×200 928 kg
- Clei de oase și piele 3300 kg
- Clei inelit C 10000 kg
- Clei urelit R 2000 kg
- Arcuri mobilă 7 8000 kg
- Mieș elastic 186c 1200×135 125 buc
- Cover împisplit 400 mp
- Plăci PAL 12 mm cl. A. 2500 mp
- Plăci Palex 18 mm cl. B 52 mc
- Placaj de tei 4 mm cl. D 3 mc
- Stofă mobilă Balada 90 85 ml
- Idem 115 ml
- Idem Luminis 130 280 ml
- Idem Papaghal 35 ml
- Alezor Ø 17 60 buc
- Idem 19 50 buc
- Idem 21 60 buc
- Idem 23 60 buc
- Idem 25 60 buc
- Idem 28 70 buc
- Idem A 80 6 buc
- Idem B 80 8 buc
- Idem Ø 24 40 buc
- Idem 25 20 buc
- Idem 26 40 buc
- Idem 28 120 buc
- Idem 30 50 buc
- Idem 32 40 buc
- Idem 24 40 buc
- Idem 28 20 buc
- Idem 30 10 buc
- Freze 40×40 5 buc
- Idem 40×50 25 buc
- Idem 50×63 15 buc
- Idem 50×80 10 buc
- Idem 63×63 20 buc

- Idem 63×50 20 buc
- Idem 63×80 30 buc
- Idem 63×100 25 buc
- Idem 80×100 20 buc
- Idem 100×80 7 buc
- Idem 100×100 2 buc
- Idem 100×125 8 buc
- Filiere M 33 100 buc
- Idem M 36 20 buc
- Idem M 39 80 buc
- Idem M 42 40 buc
- Idem M 48 100 buc
- Idem M 6×0,75 100 buc
- Idem M 8×0,75 100 buc
- Idem M 12×0,75 100 buc
- Idem M 14×0,75 200 buc
- Idem 14×1,25 100 buc
- Idem 16×0,5 100 buc
- Idem 16×1 70 buc
- Idem 18×1 100 buc
- Idem 22×1,5 300 buc
- Idem 22×1 100 buc
- Idem 24×1 200 buc
- Idem 27×1 200 buc
- Idem 30×1 140 buc
- Idem 33×1,5 260 buc
- Idem 36×1,5 200 buc
- Idem 36×2 50 buc
- Idem 36×3 50 buc
- Idem 42×1 40 buc
- Idem 42×1,5 100 buc
- Idem 42×2 40 buc
- Idem 43×3 40 buc
- Idem 255×1,5 130 buc
- Idem 45×2 80 buc
- Idem 48×1,5 200 buc
- Idem 48×2 120 buc
- Idem 48×3 90 buc
- Idem 52×1 80 buc
- Idem 52×1,5 140 buc
- Idem 52×2 80 buc
- Tarozii M 27 80 buc
- Idem 45 50 buc
- Idem 52 60 buc
- Idem M 10×1 100 buc
- Idem 18×1 100 buc
- Idem 20×0,5 200 buc
- Idem 24×0,75 100 buc
- Idem 27×0,75 100 buc
- Idem 52×1,5 100 buc
- Clește sig. 190 60 buc
- Clei loc hex. Ø 12 80 buc
- Idem Ø 17 30 buc.
- Idem Ø 19 30 buc
- Idem Ø 22 60 buc
- Idem Ø 30 200 buc
- Chei fixe simple 75 buc. 180
- Idem 80 210 buc
- Dălți cruce 160 200 buc
- Idem 200 100 buc
- Reducții 6/3 60 buc
- Idem 6/4 200 buc
- Idem 6/5 270 buc
- Reductor plat 250 100 buc
- Idem Nr. 2 200 buc
- Idem triunghiular 360 40 buc
- Șurubelniță mgh 400 buc
- 160 SG. 400 buc
- Idem 200 SG. 200 buc
- Idem 320 SG. 300 buc
- Idem 320 100 buc
- Virf rotativ CM2 50 buc
- Idem CM3 100 buc
- Idem CM4 80 buc
- Virfuri fixe CM2 50 buc
- Idem CM3 60 buc

- Idem CM4 20 buc
- Rulmenți axiali cu bile 90×120×22
10 buc
- Idem 110×145×25 8 buc
- Idem 50×95×31 2 buc
- Idem 5 buc
- Idem 27 buc
- Idem 20 buc
- Idem 1 buc
- Idem 20 buc
- Idem cu role conice 25 buc
- Idem 5 buc
- Idem 19 buc
- Idem 4 buc
- Idem 7 buc
- Rulment radial oscilant bile 7 buc
- Idem axial role conice 10 buc
- Idem 2 buc
- Rulmenți radiali cu bile 6 buc
- Idem 7 buc
- Idem 40 buc
- Idem 15 buc
- Idem 15 buc

**INTREPRINDEREA DE PREZENTARE
ȘI AMBALAJE PENTRU CHIMIE**
str. C-tin Bosainu nr. 27-29 —
sector 4 — București.

- HCL c.p. (Acid clorhidric chimic-
pur) în flacoane 150 kg
- Lac plăci ofset 76 kg
- Bronz auriu roșcat ofset 210 kg
- Idem argintiu ofset 52 kg
- Lac protector 383 kg
- Roșu polieromie tipo 212 kg

**INTREPRINDEREA
DE GEAMURI TIRNĂVENI,
JUDEȚUL MUREȘ**

telefon 41150 sau 40552 prefix 955
Execută prelucrări din geamul
propriu (șlefuirii pe cant și
muchie).

**ASOCIAȚIA ECONOMICĂ
INDUSTRIALĂ VITOMIREȘTI —
JUDEȚUL OLT**

Cod 0534

Livrează prompt, pe bază de
comandă fermă, simeringuri cu ar-
mătură metalică, de dimensiuni
diferite și alte piese din cauciuc.